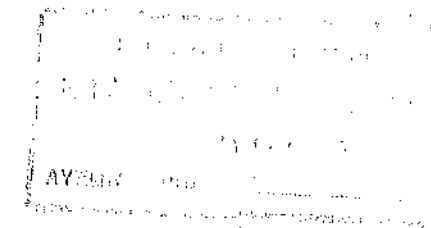

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. — ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΚΚΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
ΚΑΤΩΣ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ

1890

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΥΤΕΑ

Ἐσωτερικὸν δρ. 10. Ἐξωτερικὸν φρ. χρυσῶν 10.
Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος ἄρτων.

ΤΙΜΗ ΣΩΜΑΤΩΝ Α' ΚΑΙ Β' ΕΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς

Σώμα α'. ἔτους δρ. ἢ φρ. 5. Σώμα β'. ἔτους δρ. ἢ φρ. 7
Διὰ τοὺς μὴ συνδρομητὰς ἀνὰ δρ. 111.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὸ κατάστημα τοῦ
Συλλόγου ἐν συνοικίᾳ Πλάκας παρὰ τῇ Δημοτικῇ Σχο-
λῇ, ὁδὸς Φλέσσα ἀριθ. 5, καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα
«Ἀνέστη Κωνσταντινίδου».

ΠΑΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΕΠΙΓΡΑΦΕΤΑΙ

Σύλλογον «Ἀναπλάσεως» Ἀθῆναις.
Collège «Anaplassis» Athènes.

Πᾶσα δωρεὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὸ ταμιεῖον
τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἢ πᾶσα συνδρομὴ πρὸς τὸ
περιοδικὸν πέμπεται πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς «Ἀνα-
πλάσεως» Μητροπολίτην Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸν ἢ πρὸς
τὸν ταμιεῖον τοῦ Συλλόγου κ. Γεώργιον Δ. Μανθόπου-
λον ἑμπορὸν.

Τὰ πεμπόμενα χειρόγραφα δημοσιεύμενα καὶ μὴ
δὲν ἐπιστρέφονται.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1890.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ὁ ἀγὼν τῆς «Ἀναπλάσεως». — Ζήσαν Ῥώσῃ με-
λέτῃ περὶ νεопλατωνικοῦ πανθεϊσμοῦ καὶ χριστιανι-
κοῦ Θεϊσμοῦ. — Ὁ ἁληθὴς χριστιανός, ποίημα Σα-
φοῦς Λεοφτιάδος. — Τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας διδάγματα
κατὰ Πολύβιον, ὑπὸ Χ. Παπαμήτρου. — Πρακτικὴ
ἀποψὶς ὁλισμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ, ὑπὸ Μ. Γαλανοῦ. —
Ἐπανεστὴ πρὸς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερᾶς Συ-
νόδου. — Πιστεῖς, ὑπὸ Κ. Διακίμοβ. — Εἰς τὸν Χριστόν,
ποίημα Κελερφοῦ Παρρῦ. — Ὁ κ. Ν. Μ. Δαμαλὴς
περὶ νηστείας. — Ἱστοριογραφικαὶ ἀνέκδοτα. — Δω-
ρεαὶ «Ἀναπλάσεως». Ἀλληλογραφία.

Ο ΑΓΩΝ ΤΗΣ «ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ».

Ἰδοὺ τρία στρατόπεδα. Ἐν τῇ σημαίᾳ τοῦ
πρώτου ἀναγράφεται οὕν ἄλλοις καὶ τοῦτο: Τὸ
πᾶν πνεύματα καὶ σώματα πεπερασμένα καὶ
ἐξηρημαμένα ἐξ ἀπίστου καὶ ἀνεξαρτήτου Θεοῦ
ἐν τῇ τοῦ δευτέρου: Τὸ πᾶν ὕλη ἐν τῇ τοῦ
τρίτου: Τὸ πᾶν Θεός.

Τὸ πρῶτον εἶνε τὸ στρατόπεδον καὶ ἡ σημαία
τοῦ χριστιανισμοῦ.

Τὸ δεύτερον εἶνε τὸ στρατόπεδον καὶ ἡ ση-
μαία τοῦ ὁλισμοῦ.

Τὸ τρίτον εἶνε τὸ στρατόπεδον καὶ ἡ σημαία
τοῦ πανθεϊσμοῦ.

Ὁ Σύλλογος τῆς «Ἀναπλάσεως» εἶνε τεταγ-
μένος εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν
τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ὁ κ. Σίμων Ἀποστολίδης διὰ τῶν «Ψυχώ-
σειών» του ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ ὁλισμοῦ καὶ τῆς
σημαίας αὐτοῦ.

Ὁ κ. Ν. Ῥοῖδης διὰ τοῦ ἐν τῇ ἐγκυκλοπαι-
δικῇ λεξικῇ περὶ Ἀλεξανδρινῆς σχολῆς ἀρθροῦ
του ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ πανθεϊσμοῦ καὶ τῆς ση-
μαίας αὐτοῦ.

Ἡ «Ἀναπλάσις» φρονεῖ καὶ ἀνυπόμονος πι-
στεύει ὅτι ἐν τῇ σημαίᾳ καὶ τῇ στρατοπέδῳ αὐτῆς
εἶνε ἡ ἀλήθεια, τὸ δίκαιον, τὸ ἀγαθόν, τὸ κα-
λόν, ἡ πρόοδος καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἀτόμου, τῆς
οἰκογενείας, τοῦ ἔθνους, τῆς πάσης ἀνθρωπότη-
τος ἐν δὲ τῇ ὁλισμῷ καὶ τῇ πανθεϊσμῷ πᾶν
τοῦναντίον. Διὰ τοῦτο καθήκον αὐτῆς ὕψιστον
θεωρεῖ τὸ ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ
καὶ κατ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων στρατο-
πέδων.

Τοῦτο ἐποίησεν ἄχρι τοῦδε, τοῦτο ποιήσει καὶ
ἐν τῇ μέλλοντι, Θεοῦ εὐδοκούντος. Ὁ κ. Ἀπο-
στολίδης καὶ αἱ «Ψυχώσεις» του εὗρον τὸν ἀν-
τίπαλον αὐτῶν ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ κ. Σαλα-
τσούνη ἥδη δὲ κατὰ τοῦ κ. Ῥοῖδου καὶ τοῦ παν-
θεϊσμοῦ του κατέρχεται συστηματικῶς ὁ ἐν τῇ
Πανεπιστημίᾳ καθηγητὴς τῆς θεολογίας κ. Ν.
Ῥώσης. Τὰ μέλη τῆς «Ἀναπλάσεως» θὰ παρα-
κολουθήσωσι βεβαίως μετὰ χαρᾶς καὶ τὸν κατὰ
τοῦ πανθεϊσμοῦ ἀγῶνα, ὡς παρακολουθοῦσι καὶ
τὸν κατὰ τοῦ ὁλισμοῦ οἱ δυνάμενοι, δύνανται δὲ οἱ
πλαῖστοι ἐὰν δέ τις ἀδυνατῇ, θὰ ζητήσῃ οὕτως
τὴν τροφήν του ἐν τοῖς ἄλλοις ἀρθροῖς τῆς «Ἀ-
ναπλάσεως», θὰ εὐγνωμονῇ δὲ καὶ τῇ κ. καθη-
γητῇ ἀγωνιζομένῃ ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ Συλ-
λόγου κατὰ συστήματος ἀντιχριστιανικοῦ.

Βεβαίως, εἴταν ἐννοῶ πάντα τῆς «Ἀναπλά-
σεως» τὰ ἀρθρα, εὐχαριστοῦμαι διπλοαίως. Ἐάν
ζήμιος ἀρθρον τι, ὡς καὶ τὰ ἐναντίον τοῦ πανθεϊ-
σμοῦ, εἶνε τυχόν ὑπέρτερον τῆς ἀναπτύξεώς
μου, πάλιν εὐχαριστοῦμαι, διότι ὁ Σύλλογός μου
καταπολεμεῖ μὲ τὸ ὄργανόν του ἐλάν τὰ ἀντι-
χριστιανικὰ συστήματα καὶ δὲν ἀφίνει νὰ ἀπο-
πλανᾶται ἡ νεολαία τοῦ ἔθνους μου, ὁ υἱός μου,
ὁ φίλος μου, ὁ συμπαιδίτης μου. Διὰ τοῦτο χαιρε-

τιζόμεν ἡμεῖς, πεποθήμεν δὲ ἔτι μεθ' ἡμῶν καὶ πάντες οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἀναπλάσεως» χαίρετίζουσι τὸν κ. Γιώση παρέχοντα τὴν συμβολὴν αὐτοῦ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Συλλόγου.

Ἐν γένει δὲ ἕκαστος τῶν ἐταίρων τῆς «Ἀναπλάσεως» ὀφείλει νὰ φωτίξῃ τὴν διάνοιάν του διὰ τῶν ἀληθειῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, νὰ ἔχῃ τοὺς νόμους τοῦ εὐαγγελίου κανόνα τοῦ βίου του καὶ νὰ ἀναπλάτῃ ἑαυτὸν διὰ τῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας, νὰ ἀπομακρύνῃ δὲ ἑαυτὸν, τὴν αἰσχρονομίαν του, τοὺς φίλους του, εἰ δυνατόν, ἀπὸ τῶν πλανῶν τοῦ ὕλισμοῦ, τοῦ πανθεϊσμοῦ καὶ παντὶς ἀντιχριστιανικοῦ συστήματος καὶ νὰ συντελῇ ὑπὲρ τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου διὰ τῆς πνευματικῆς ἢ τῆς ὁλιστικῆς αὐτοῦ συνδρομῆς, ἢ καὶ διὰ τῆς ἐνεργείας του ἕως καὶ ἄλλαι τῶν δυναμένων συντρέχωσι πνευματικῶς ἢ ὁλικῶς ὑπὲρ τῆς «Ἀναπλάσεως».

Οὕτω τὸ ἔργον τοῦ Συλλόγου θέλει προήγεσθαι τάχιστα ἐπ' ὀφελείᾳ μεγίστῃ καὶ τῶν μελῶν του καὶ τοῦ ἔθνους παντὸς.

ΖΗΚΟΥ ΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΝΕΟΠΛΑΤΩΝΙΚΟΥ ΠΑΝΘΕΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΘΕΙΣΜΟΥ

Ἐν τῷ 17ῳ φυλλαδίῳ τοῦ Α' τόμου τοῦ ἀξιολόγου ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ περιέχεται ἄρθρον περὶ ἀλεξανδρινῆς σχολῆς συνταχθὲν μετὰ πολυμαθείας ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου ἐφόρου τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης κ. Ζη. Ροῖδου. Ἐν καὶ ἀναγνωρίζει ὁ εὐφυὴς συντάκτης αὐτοῦ ὅτι ἀλεξανδρινὴ σχολὴ ἀνομάζεται οὐχὶ μόνον ἢ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀναπτυχθεῖσα φιλοσοφικὴ αἵρεσις, ἢ ὁ νεοπλατωνισμός, ἀλλὰ καὶ «τὸ σύνολον τῆς πνευματικῆς ἐργασίας τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σοφῶν Ἑλλήνων, γραμματικῶν σχολιαστῶν, μαθηματικῶν, φυσιολόγων, ἁστρονόμων καὶ ἄλλων», περιορίζεται ὅμως νὰ ἐκθέσῃ μόνον «τὴν γένεσιν καὶ τὸ θεμελιώδες δόγμα» τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης αἵρέσεως, ὡς προοιμιαζόμενος λέγει (σελ. 528). Ἀλλ' ἐνῷ οὕτω προσδιορίζει τὸ θέμει τοῦ ἁρθρου ἐν τῷ προοιμίῳ, ὁ δ' ἀναγνώστης προσδοκᾷ νὰ ἴδῃ ἱστορικὴν ἐκθεσὶν τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης αἵρέσεως, ὁ κ. Ροῖδης, ὡν ἐνθερμος ὁπαδὸς τοῦ πανθεϊσμοῦ καὶ ἐπιθυμῶν νὰ συστήσῃ τὰς πανθεϊστικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις καὶ μνῆσῃ τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὰ μυστήρια τοῦ πανθεϊσμοῦ, θεωρεῖ, ὡς λέγει, σκοπὸν νὰ μετατοπίσῃ «ἀπὸ τῆς οἰκείας αὐτοῦ ἀλφαριθμητικῆς θέσεως ἐνταῦθα τὸ ἄρθρον περὶ Πανθεϊσμοῦ».

Οὕτω λοιπὸν ὑπεριπτόμενος διὰ τῶν περὶ γων τῆς πανθεϊστικῆς ἐκστάσεως τὰ μεταξὺ παρεπιπτόντα καὶ οὐλο ἐκδεδομένα ἄρθρα τοῦ λεξικοῦ, ἀναπτύσσει διὰ μακρῶν τὰ περὶ πανθεϊσμοῦ τῶν διαφόρων πανθεϊστικῶν συστημάτων καὶ καταλήγει εἰς τὸ σύστημα τοῦ νεοπλατωνισμοῦ καὶ ἰδίως τοῦ Πλωτίνου, οὗτινος μονογονιὺ κυρύττει ἑαυτὸν θιασώτην. Ἐν τῇ ἱκανῶς διεξοδικῇ ἐκθέσει τοῦ πανθεϊστικοῦ συστήματος τοῦ Πλωτίνου παρενέχει τὰ καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, τοῦ ἀποστόλου Παύλου, Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρείου, Ἰερωνύμου, Συνεσίου καὶ τῶν εἰς ὄνομα Χριστοῦ τοῦ Ἀρειοπαρίτου ἐπιγραφομένων συγγραμμάτων, σπουδαίων νὰ παραστήσῃ αὐτοὺς τε καὶ τὴν χριστιανισμὸν τῶν πρώτων αἰώνων ὡς πανθεϊστικῶς.

Ἐπειδὴ ὁ κ. Ροῖδης ἐκτίθει τὰ περὶ ἀλεξανδρινῆς σχολῆς οὐχὶ ὑπὸ καθαρῶς ἱστορικῇν ἐποψίν, ἀλλ' ὡς φιλοσοφικὴν θεωρίαν περὶ Θεοῦ καὶ κόσμου, ἢ καὶ αὐτὸς ὡς ἀτομικὴν ἑαυτοῦ πεποιθήσιν ἀποδέχεται καὶ ἄλλους οἰορεῖ νὰ προσηλυτίσῃ εἰς τὸ πανθεϊστικὸν δόγμα σπουδάζει, πῶς ὁ ἀντίθετος ἐννοίαν περὶ Θεοῦ καὶ κόσμου ἔχον ὀφείλει ν' ἀντιτάξῃ τὸ ἑαυτοῦ φρόνημα περὶ τῶν ζητημάτων ταύτων, περὶ ὧν πῶς τις ὀφείλει νὰ μορφώσῃ γνώμην ἱκανοποιούσαν, ὅσον ἔνεστι, τὴν τε συνειδήσιν καὶ τὴν διάνοιαν. Ὅθεν μὴ ἐξετάζοντες ἂν ὁ συγγραφεὺς, γράφων περὶ ἀλεξανδρινῆς σχολῆς ἔπρεπε νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὰ περὶ ἀλεξανδρινῆς φιλοσοφίας, καὶ ἂν ἔπρεπε νὰ ἐκθέσῃ αὐτήν οὐχὶ ὑπὸ καθαρῶς ἱστορικῇν ἐποψίν, θέλοντες ἀποσαφῆσαι, ἔνθεν μὲν νὰ καταδειχθῇ τὸ σφαλτικὸν τῆς πανθεϊστικῆς περὶ Θεοῦ καὶ κόσμου θεωρίας τοῦ Πλωτίνου, ἔνθεν δὲ ν' ἀντιτάξωμεν εἰς τὸν πανθεϊσμὸν τὴν περὶ Θεοῦ καὶ κόσμου γνησίαν θεωρίαν τοῦ χριστιανισμοῦ.

Α'.

Ὁ κ. Ροῖδης, χαρακτηρίζων τὴν περὶ Θεοῦ ἐννοίαν καὶ σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν κόσμον, ἔνθεν μὲν κατὰ τὴν τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίαν, ἔνθεν δὲ κατὰ τὴν τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, λέγει «Ὁ μὲν Πλάτων ὁμολογεῖ ἔνα Θεὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου, διακεκριμένον ἀπὸ τούτου, ἔχοντα συνείδησιν ἑαυτοῦ, διανοούμενον καὶ δοῦντα, τῆς δὲ ἀνατολικῆς σοφίας κυριώτατον δόγμα εἶνε ἡ ἐκ Θεοῦ ἀπορροή τοῦ κόσμου καὶ ἀσυνεχὴς αὐτοῦ ἀπορροή καὶ ἡ εἰς τούτου ἐπιστροφή τῶν πάντων. Καὶ συμφωνοῦντα μὲν εἶνε πρὸς τὸν συνήθη ἡμῶν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἢ πλατωνικὴν θεωρίαν, ἀλλ' οὐχὶ δυστυχῶς καὶ εἰς τὸν ἀκριβῆ φῶς φιλοσοφοῦντα ἐκφυγῶν. Ἐνῷ τῷ ὅντι ὁ κοινὸς νοῦς ἀδυνατεῖ νὰ

ἐξηγήσῃ τὸ ποῖον ἔνεν τοῦ ποιητοῦ ἢ νὰ φαντασθῇ θεὸν ἀμετοχὸν ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων καὶ ἰδίως συνειδήσεως, βουλήσεως καὶ ἐλευθερίας, ὁ φιλοσοφικὸς ἀπ' ἐναντίας λόγος προσκρούει κατὰ παντὸς τοιαύτου προσόντος ἀνυπερβλήτως, μὴ δυνάμενος νὰ παραδεχθῇ ἂν ὁ θεὸς οἰοῖται δημιουργὸν ὡς πρώτην αἰτίαν τῶν ὄντων» (σελ. 530). Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις ὁ κ. Ροῖδης παραδέχεται ἀντίθεσιν μεταξὺ συνήθους παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι καὶ φιλοσοφικοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι, μεταξὺ κοινῶ ἢ ἀνθρωπίνου λόγου καὶ φιλοσοφικοῦ λόγου, καὶ εἰ πρὸς μὲν τὸν συνήθη ἀνθρώπινον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι εἶνε συμφωνοῦντα ἢ πλατωνικὴ θεωρία περὶ Θεοῦ καὶ τῆς πρὸς τὸν κόσμον σχέσεως αὐτοῦ, ὁ δὲ φιλοσοφικὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ὁ ἀκριβοῦς φιλοσοφικὸς λόγος προσκρούει ἀνυπερβλήτως κατὰ τοιαύτης περὶ Θεοῦ ἐννοίας καὶ τῆς πρὸς τὸν κόσμον σχέσεως αὐτοῦ, θεωρεῖ πρὸς ἑαυτὸν συμφωνοῦν μόνον τὸ τῆς σοφίας τῶν βεβηλωμένων ἔθνων τῆς Ἀνατολῆς δόγμα τῆς ἐκ Θεοῦ ἀσυνειδήτου ἀπορροῆς τῶν πάντων. Ἀν ὁ φιλοσοφικὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ὁ φιλοσοφικὸς λόγος πρέπει νὰ ἦνε ἀντίθετος τοῦ συνήθους παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ κοινῶ τοῖς ἀνθρώποις λόγου, ἢ ἔν τούτων ὁ ὑγιὴς φιλοσοφικὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, ἵνα μὴ περιπίπτῃ εἰς παραδόξους καὶ ἀτόπους θεωρίας δὲν πρέπει ν' ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ κοινῶ ἀνθρώπινου λόγου, οὕτινος ὀφείλει νὰ ἦνε μόνον τελειότερα ἀνάπτυξις, περὶ τούτου δύνανται τις ν' ἀπαφανθῇ πρὸ πάντων διὰ τῆς συγκρίσεως τῆς λογικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, τῆς μὴ ἀντικειμένης εἰς τὸν συνήθη τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, πρὸς τὴν λογικὴν τοῦ Ἐγγέλου, ἥτις ὡς ἀφισταμένη ἀπὸ τοῦ συνήθους τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι ἀπεδείχθη εὐφυὲς δημιουργημὰ ἐφημέριον ἀξίας, ἐνῷ ἡ Ἀριστοτελικὴ λογικὴ εἶνε κτήμα ἐς ἀεὶ. Κατὰ πόσον δὲ ἡ ἐννοία περὶ Θεοῦ ὡς δημιουργοῦ τοῦ κόσμου, διακεκριμένου ἀπὸ τούτου καὶ ἔχοντος συνείδησιν ἑαυτοῦ καὶ ἐλευθερίαν βούλησιν, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνθρωποειδής, μὴ ἐξετάζοντες ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ὑποθέτοντες πρὸς στιγμὴν ὡς ὁρθὸν τὸν τοιοῦτον χαρακτηρισμὸν τῆς ἐννοίας ταύτης, προβαίνομεν εἰς τὴν σύγκρισιν τῆς τοιαύτης ἐννοίας πρὸς τὴν περὶ Θεοῦ ἐννοίαν τοῦ κ. Ροῖδου, ἣν θεωρεῖ ὡς ἀληθὴ καὶ ἐπαρκὴ εἰς τὸν ἀκριβοῦς φιλοσοφοῦντα. Ἡ κατὰ τὸν κ. Ροῖδην ὁρθὴ ἐννοία περὶ Θεοῦ εἶνε «τὸ τῆς ἀνατολικῆς σοφίας κυριώτατον δόγμα» περὶ Θεοῦ ἀπορροῦ καὶ ἀσυνειδήτου, ἐξ οὗ ἀπορροῦσι τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ εἰς ὃν τὰ πάντα ἐπιστρέφονται. Τὴν ἐννοίαν ταύτην περὶ

Θεοῦ ὡς ἀσυνειδήτου, ἔνεν νοήσεως καὶ ἐλευθερίας καὶ τὴν σχέσιν τοῦ κόσμου πρὸς τοιοῦτον ἔνεν, ἔλογον καὶ ἀνελεύθερον θεόν, ἀναπτύσσει πλατύτερον ἐν τοῖς ἑξῆς λόγοις: «μόνον ἀνείδεος, ἀκίνητος, ἀσυναίσθητος καὶ ὑπεραύσιος δύναται νὰ νοηθῇ ἡ ἀρχὴ τῶν ὄντων... Πάντα ἐν τούτοις τὰ καλούμενα βέβηλα ἐθνη τῆς Ἀνατολῆς, Ἰνδοί, Πέρσαι, Βαβυλώνιοι, Φοίνικες, Αἰγύπτιοι καὶ Χαλδαῖοι εἶχον κατορθώσει ἀπὸ ἀνυμνομένων ἤδη χρόνων ν' ἀνεύρωσι τὴν μύθον δύναμιν τοῦ φοβερωτάτου τῶν μεταφυσικῶν κόμβων καὶ νὰ ἐξηγήσωσι τὴν δημιουργίαν διὰ τοῦ δόγματος τῆς ἐκπορεύσεως ἢ ἀπορροῆς... Ἀπόστολον ἐν τούτοις ἀπομένει νὰ ὁρίσθῃ μετ' ἀκριβείας κατὰ πόσον παρέλαβον οἱ Νεοπλατωνικοὶ τὰ περὶ ἀπορροῆς παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ πόσον ἐπ' ἐκείνης παρὰ τῶν παντοίων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φιλοσοφούντων ἀνατολικῶν. Ὅπως δὲ ἡ θεωρία αὕτη, δὲ ἡς κατώρθωσαν οἱ πλατωνίζοντες νὰ πληρώσωσι τὸ ἄλλως ἀνυπερβλήτον χάσμα μεταξὺ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ πολλαπλοῦ, τῆς ἰδέας καὶ τοῦ ἀνείδεου, τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Θεοῦ... ὁ λόγος δὲ αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ δόγμα ἐπὶ τῆς τῶν Ἀσσιατῶν... Τὰ πάντα εἶνε μόρια Θεοῦ ἀπερρευσαντος διὰ τὸ ὑπερπληρες» ἐξ αὐτοῦ «οὐ προσμεύσαντος, οὐδὲ βουληθέντος, οὐδ' ὅπως κινηθέντος... Ταῦτα ἐκπορεύονται ἐξ αὐτοῦ καθ' ὃν τρόπον τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης ἐκ τοῦ πυρός» (σελ. 536 καὶ σελ. 540). «Τὸ σύμπαν οὐ μόνον ἐκπορεύεται ἐξ αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ), ἀλλὰ καὶ περιέχεται ἐν αὐτῷ, ὡς δὲ ὁ θεὸς τοῦς περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν νοητῶν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Θεοῦ τὸ σύνολον τῶν αἰσθητῶν ὄντων. Ἀπολύτως δ' ἀδύνατον εἶναι νὰ θεωρήσωμεν ταῦτα μετὰ τοῦ Πλάτωνος ὡς ἔργα δημιουργοῦ ποιήσαντος αὐτὰ σκοπίμως, καθ' ὃν τρόπον πλάττει τὸ ἀγγεῖον ὁ κεραμεὺς καὶ ἀναδεικνύει τὸ ἔργαμα ὁ τεχνίτης. Τὸν κόσμον δὲν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐπακτῶ γνῶμῃ, οὐδὲ βούλην ἢ σκέψιν ἀναμεινύς, ἀλλὰ διότι ἔνεστιν ἐκείνῃ φύσει τὸ μετ' αὐτὴν ποιεῖν καὶ ἐξελέγτεσθαι οἶον σπέρματος». Καὶ σελ. 537, «ὁ νόμος τῆς ἐκχύσεως, ἐκπορεύσεως, προόδου, ἀπορροῆς, ἀκτινοβολίας ἢ ὕψους καὶ ἂν ὀνομάσθῃ, εἶνε κατὰ τὴν λογικὴν καὶ τὴν περὶ Θεοῦ ἐννοίαν τοῦ κ. Ροῖδου, ἣν θεωρεῖ ὡς ἀληθὴ καὶ ἐπαρκὴ εἰς τὸν ἀκριβοῦς φιλοσοφοῦντα. Ἡ κατὰ τὸν κ. Ροῖδην ὁρθὴ ἐννοία περὶ Θεοῦ εἶνε «τὸ τῆς ἀνατολικῆς σοφίας κυριώτατον δόγμα» περὶ Θεοῦ ἀπορροῦ καὶ ἀσυνειδήτου, ἐξ οὗ ἀπορροῦσι τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ εἰς ὃν τὰ πάντα ἐπιστρέφονται. Τὴν ἐννοίαν ταύτην περὶ

τους. Επίσης και την προς τὸν κόσμον σχέσιν αὐτοῦ περιστρεφόμενος ὡς ὅπως φυσικὴν καὶ τυφλὴν ἐνεργεῖαν θεωρῶν τὸν κόσμον ὡς δι' ἀπορροῆς καὶ ἐκπορεύσεως προερχόμενον ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅστις παρίσταται ὡς τι πῦρ ἢ φῶς ἐκπέμπον καὶ ἐκχέον τὰς ἀκτίνες αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐκτός, διὰ δὲ τῆς τοιαύτης ἀπορροῆς, ἐκπορεύσεως καὶ ἐκχύσεως ἢ ἀκτινοβολίας τοῦ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ πῦρ ἢ φῶς παριστωμένου Θεοῦ παράγεται ὁ κόσμος. Ἀποτεινόμεθα πρὸς τὸν ἕνα νῦν παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἐπορευθῇ ὁποῦντα τῶν περὶ Θεοῦ καὶ τῆς πρὸς τὸν κόσμον σχέσεως αὐτοῦ ἐννοια εἶνε λογικωτέρα, ἢ φυσιομορφική, οὕτως εἶπερ, ἐννοια περὶ αὐτοῦ, καὶ ἢ ὁ Θεὸς νοεῖται ὡς τυφλῶς ἐνεργούσα φυσικὴ δύναμις, ὡς φυσικῶς ἐκπορεύουσα καὶ ἐκχεομένη καὶ διὰ τῆς τοιαύτης φυσικῆς ἐνεργείας, διὰ τῆς ἀπορροῆς καὶ ἐκχύσεως ἐαυτῆς παράγουσα τὸν κόσμον, ἢ ἢ ἐννοια περὶ αὐτοῦ ὡς πνευματικῶν ὄντος, ἔστω καὶ ἀνθρωποειδὴς ἢ ἀνθρωπομορφική; Εἴνε δυνατόν ποτε, ἐνὶ ἡμῶν εὐφυΐας, εἶναι ὁ κ. Ροῦδης, νὰ φρονήσῃ σπουδαίως ὅτι ὁ μὲν φιλοσοφικός λόγος τοῦ ἀκριβοῦς φιλosophoῦντος προσκρούει κατὰ πάσης ἐννοίας περὶ Θεοῦ ὡς πνευματικῶν ὄντος, καὶ ἂν πρὸς στήν ὁποῦν ὅτι ἢ τοιαύτη ἐννοια εἶναι ἀνθρωποειδής, ἢ δὲ φυσιομορφική περὶ Θεοῦ ἐννοια ἢ ἢ κίεστα σύμφωνος πρὸς τὸν κοινὸν νοῦν καὶ τὸν συνήθη ἢ μὲν τὸ πῶς τοῦ ἀπείρου καὶ ἀπείρου, εἶνε ἐπαρκὴς εἰς τὸν ἀκριβοῦς φιλοσοφῶντα; Ἄν προδίδει ἑρὰ γὰρ ἢ φυσιομορφική ἢ πυρριμορφική περὶ Θεοῦ ἐννοια διςτροπὴν καὶ κατέπτωσιν τοῦ φιλοσοφούντος ἀνθρώπου πνεύματος, θεωροῦντος ἀναξίαν μὲν αὐτοῦ τὴν ἐννοιαν περὶ Θεοῦ ὡς ἀπολύτου πνευματικῶν ὄντος, ἀξίαν δὲ τοῦ ἀκριβοῦς φιλοσοφούντος τὴν φυσιομορφικήν ἢ φυσιομορφικήν περὶ αὐτοῦ ἐννοιαν; Ἄν πῶς ἔχον συνειδήσειν τῆς οὐσιώδους διαφορῆς, ἢ τις ἰσχύεται μεταξὺ τῶν λογικῶν καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων, ὡς καὶ μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων καὶ τῶν ἀψύχων ἢ ἀνοργάνων καὶ τῆς φυσικῆς ἢ χημικῆς ἐνεργείας αὐτῶν, θεωρεῖ εὐλόγως μεγίστην τὴν κατὰπτωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, οὕτως κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Δανιὸς «ἐν τιμῇ ὅν οὐ συνήκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιωθῇ αὐτοῖς» (ψαλμ. ΜΙΙ', 13), διὰ τίνος ὀνόματος δύναται νὰ χαρακτηρίσῃ προσφύως τὴν θεωρίαν τῶν φιλοσόφων ἐκείνων, οὕτως οὐχὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ ἀπεριόριστον ὄν, τὸν Θεόν, παριστᾶσιν ὡς ὅμοιον πρὸς φυσικὴν τινα ἐνέργειαν, κατωτέραν καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζῶων; Καὶ ἂν δὲ ὅποτεθῇ ὅτι ἢ περὶ Θεοῦ ἐννοια τοῦ χριστιανισμοῦ εἶνε ἀνθρωποειδής, ἢ τοιαύτη ἐννοια περιέχει ἀλήθειαν τινα, καὶ ὅσον

ὁ Θεὸς εἶναι ἀνθρωποειδής, διότι καὶ ὁ ἀνθρώπος εἶναι θεοειδής, ἢτε πλασθεὶς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ. Ὡς δ' ἐκ τῆς τελείας εἰκόνης ἢ ἐκ τίνος ἀκριβοῦς ἢ φυσιομορφίας δύναιται τις νὰ λάβῃ ἐννοιαν τινὰ τοῦ ἀπειροποιοῦ, οὕτω καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἰκόνης τοῦ Θεοῦ δύναιται τις νὰ λάβῃ ἐννοιαν τινὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλ' ἢ περὶ Θεοῦ ὡς ἀπεριόριστου πνευματικῶν ὄντος νοοῦντος καὶ βολιζομένου ἐννοια δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνθρωποειδής ἢ ἀνθρωπομορφική; διότι, τοῦ ἀνθρώπου μὴ ὄντος πνευματικῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνσωματωμένου, ὁ Θεὸς δὲν νοεῖται οὕτω ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, οὕτε ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, οὕτε ὑπὸ τῶν γρηγόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐνσωματωμένου. ἀλλ' ὡς καθαρῶς τὰν Ἡμεῖς. Ὅθεν ὁ χαρακτηρησμός τῆς περὶ Θεοῦ ἐννοίας τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐννοίας ἀνθρωποειδούς ἢ ἀνθρωπομορφικῆς δὲν εἶνε ἀκριβής.

Ὁ δὲ Θεὸς τοῦ πλωτινιζοῦτος κ. Ροῦδου προσδοχεῖται ἀκριβοῦς ἐν τοῖς ἐξῆς λόγοις αὐτοῦ. «Ἰδέτω, ὅσα ἐπαγορεύει εἰς τὸν ἀνθρώπον ἢ ἐπιστάτης τῶν περὶ αὐτὸν ὀντων καὶ νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὰς δύο τινάς στοιχειώδεις καὶ ἀκριβοῦς ἀπ' ἐλλήλων δεικτικὰ κριμένας ἰδέας, τὴν ἰδέαν τοῦ πεπερασμένου, ἢ τὴν ὅσα βλέπομεν γεννώμενα καὶ θνήσκοντα, διαδεχόμενα ἀλλήλα ἐν τῷ χρόνῳ καὶ παρὰπλευρῶν ἐν τῷ χώρῳ, περιοδικὰ, ἀκίνητα καὶ ἀλυσίμμενα ἀκαταστάτως καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου, ἢ τὴν ἀπείρου τοῦ ὄντος πρᾶγματῶν νοοῦμενων ὡς ἀπεριόριστων, ὑπὸ χρόνου καὶ τόπου, ἀμεταβλήτων καὶ ἀνποκρίτων εἰς τὸν νόμον τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς. Τὴν δὲ δευτέραν ταύτην ἰδέαν ἀδύνατον εἶναι νὰ θεωρήσῃ τις ὡς ἀθάνατον ἐπινόημα, ἀφοῦ οὐ μόνον ἐπιβάλλεται ὡς λογικῶς ἀχώριστος ἀπὸ τῆς πρῶτης εἰς τὸν φιλοσοφούντα, ἀλλὰ καὶ ὁ πῦθος ἀπειρότητας εἶνε ἀνεκρίτως ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἀπὸ τῆς ἐγγενεστάτης μέχρι τῆς ἀσυνδίκητης χορᾶς. . . . Οὕτω λοιπὸν πρόκεινται ἡμῖν δύο τύποι ὁ ἀκριβὴς, ὁ πρόσκαιρος καὶ ὁ αἰώνιος, ὁ περιορισμένος καὶ ὁ ἄπειρος, ὁ ἀτελής καὶ ὁ τέλειος, ὁ παροδικὸς καὶ ὁ μόνιμος, ὁ αἰσθητός καὶ ὁ νοητός ἢ ὁπωσδήποτε ἄλλως ὀνομασθῆναι ἢ δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν ὁ κόσμος καὶ ὁ Θεός. Ἦ δὲ πῶς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἐπιβάλλεται ἀναποδράτως, καὶ μάλιστα ἀπὸ πῶς ἄγων πρὸς ἀληθειάν εἶτε τῶν ὅσα βλέπομεν καὶ ἐγγίζομεν, εἶτε τῶν ὅσα νοοῦμεν. Ἀποτέλεσμα παρρησιάζεσθαι καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀποδο-

ἀνύεται ἢ ἀποδοδεῖται εἰς τινὰς ἀξιώσεις ἀνοήτων τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ οὐχ ἡττον ἄδικον εἶναι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἄνθρωποι οἱ δι' ἑλλου ὀνόματος ὀνομασάντες τὸν Θεόν. Πράγματι οὕτε τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου τὴν ὑπερῆξιν οὐδεὶς ποτε ἡσυχῆσεν ἢ δὲ συνύπαρξις καὶ ἢ μεταξὺ αὐτῶν ἀντίθεσις ἀποτελοῦσι τὸ μέγα καὶ αἰώνιον πρόβλημα τῆς φιλοσοφίας» (σελ. 531, 532). Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις περιέχονται οὐ μόνον ἀλήθειαι, ἀλλὰ καὶ πλάται οὐ μικραί. Ἀληθὴς ὁ φιλοσοφῶν ἀνθρώπος νοῦς διακρίνει ἀκριβοῦς τὴν ἰδέαν τοῦ πεπερασμένου ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ ἀπείρου, ἢ ἰδέαν δ' αὐτῇ τοῦ ἀπείρου ἢ ἀπεριόριστου δὲν εἶνε ἀθάνατον ἐπινόημα, καὶ ὅσον ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νοῦν τὴν ἰδέαν τοῦ πεπερασμένου ἢ περιορισμένου νοεῖ ἀναγκάτως ἔμα καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου ἢ ἀπεριόριστου διότι ὁ νοῦς νὰ εἶναι πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ ὑφιστάμενος ὡς περιορισμένος καὶ ἀτελής συγκρίνον αὐτὸ πρὸς τὴν ἀναγκάτως ὅτι αὐτοῦ νοοῦμενην ἰδέαν τοῦ ἀπείρου ἢ ἀπεριόριστου, κατὰ τὰς ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῆς ἐννοίας ἢ ἰδέας τοῦ ἀπείρου ἐπιβάλλεται ὡς λογικὸς ἀχώριστος ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ πεπερασμένου ἢ περιορισμένου. Ὅμοιος ἀληθὴς εἶνε ὅτι ὁ πῦθος καὶ ἢ πίστις εἰς τὸ ἄπειρον εἶνε ἀνεκρίτως ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἀπὸ τῆς ἐγγενεστάτης μέχρι τῆς ἀρενστάτης, ἐπομένως ἀδίκως θεωροῦνται ὡς ἄνθρωποι οἱ δι' ἑλλου ὀνόματος ὀνομασάντες τὸν Θεόν, ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἐσφαλμένη ἢ περὶ Θεοῦ ἐννοια αὐτῶν. Ἀλλὰ πρὸς ταῦς ἀληθείας ταύτας περιέχεται ἐν τοῖς ἀνωτέρω λόγοις τοῦ κ. Ροῦδου καὶ γνῶμη τις περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀπείρου καὶ πεπερασμένου ἀντιφάσκοντος πρὸς τὴν ἐννοιαν αὐτῶν ὡς «ἀκριβὴς ἀπ' ἐλλήλων διακεκριμένων», ὡς αὐτὸς ὁ κ. Ροῦδης χαρακτηρίζει αὐτάς ἐν τῷ δηλονότι τὰς ἰδέας τοῦ πεπερασμένου καὶ τοῦ ἀπείρου νοεῖ ὡς «ἀκριβὴς ἀπ' ἐλλήλων διακεκριμένων», ἀντιφάσκων πρὸς τὴν τοιαύτην ἐννοιαν νοεῖ ἔμα αὐτάς κατὰ τὴν σχέσιν τῆς κατὰ τὸν πῦθος καὶ μόνον ὡς δύο τύπους ὑπερῆξος τοῦ αὐτοῦ κατ' οὐσίαν πράγματος κατὰ τὸ σύστημα τοῦ πανθεϊσμοῦ. Ἐπὶ σφαιρῶν περὶ τῆς σχέσεως τῆς ταυτέτητος τῶν ἀπ' ἐλλήλων ἀκριβοῦς διακεκριμένων, τοῦ ἀπείρου καὶ τοῦ πεπερασμένου, γίνονται λόγοι ὕλην κατωτέρω τῆς αὐτῆς σελίδος, ἔνθα λέγεται, «οὐδὲν τῷ ὄντι ὑπάρχει τὸ καλὸν καὶ θεοφιλῶς μὲν τὸ ἀπείρον καὶ τὸ πεπερασμένον, τὸ μόνιμον καὶ τὸ παροδικόν, τὸν Θεόν καὶ τὸν κόσμον, ὡς διπλὴν τοῦ αὐτοῦ πράγματος ὄψιν, οὐχὶ ὡς δύο ὄψεις δεικτικὰς ἀνεκρίτως καὶ δεκτικὰς ὑπὲρ ὅς εἰς ὡς χωριστῆς, ἀλλ' ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐρχίν, ἢ τις ἀπὸ δια-

φύρου σκοπιᾶς ἐξεταζομένη παρίσταται ὅτι μὲν ὡς ἄπειρον, ὅτι δὲ ὡς πεπερασμένον, ὡς κόσμος ἢ ὡς Θεός» καὶ σελ. 533, «ὅτι ἢ φύσις δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ Θεοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς ἄνευ τῆς φύσεως, ἐν ἢ ἀναπτύσσεται κ. Ἐκ τῶν κύλων τῆς ἀκινήτου αἰωνιότητος, τῆς ὑπερτάτης τελειότητος καὶ τῆς παντοδυνάμου αἰτίας ἐπορεύεται κατ' ἀνάγκην ἀπειροποιοῦντος πληθὺς ὄντων ἐπὶ τῶν καὶ προσκαίρων. . . ἀδυνατῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐκπορευομένων καὶ εἰς τὸν Θεόν ἐπιστρέφοντων. Ὁ Θεὸς καὶ ἢ φύσις δὲν εἶναι δύο ὄντα, ἀλλὰ τὸ ἓν καὶ μόνον πρᾶγματι ὄν, ὑπὸ τὴν διπλὴν αὐτοῦ ὄψιν, ἐν ἢ ὁ πῦθος πᾶσι λασιὰ ἐκτενέως καὶ πᾶσι λασιὰ ὁ πῦθος ἐν ἢ ἐκτενέως. Τούτο εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦ Βούδα μέχρις ἡμῶν ἀναλλοίωτον σύμβολον πίστεως τοῦ Πανθεϊσμοῦ παρὰ τε τοῖς Ἀνατολίταις καὶ τοῖς Νεοπλατωνικοῖς, τοῖς θεοσκόφοις τῶν μέσων αἰώνων καὶ τοῖς σημεῖον ὑπερβατικοῖς. Οἱ μὲν ὀνόμασαν τὸν Θεόν ψυχὴν τοῦ κόσμου, οἱ δὲ τὸν κόσμον ὑπερέκχυσιν τοῦ Θεοῦ, ἄλλοι ἐδίδαξαν ὅτι τὸ πρᾶγματι ὄν ἐργάζεται ἐν τῇ συμπτώσει τῶν ἀντιθέτων, καὶ παρ' ἐλλήνων μαρτυροῦμεν ὅτι τὰ ὅτι εἰσὶν αἱ ἐννοιαὶ ὑπὸ τὴν ποιμαλίαν ὅμως τῶν τύπων ἀπομένει ἐναργῆς ἢ ἀσάλευτος προσήλωσις εἰς τὸ θεμελιώδες κοινὸν δόγμα, τὸ ὁμοούσιον τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως τὰ δύο ἀπ' ἐλλήλων διακεκριμένα, τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον, ὁ Θεὸς καὶ ὁ κόσμος, δὲν πρέπει νὰ νοῶνται μίτη ὡς ἀντιφατικὰ ἐλλήλων οὕτως, ὥστε, τιθεμένου τοῦ ἑνός, νὰ ἀφαιρετὶ τὸ ἕτερον, μίτη ὡς δύο ἀντίθετοι ἐρχαί οὕτως, ὥστε νὰ δύνωνται μὲν νὰ συνυπάρχωσιν, ἀλλ' ἐν διηγεσὶ πρὸς ἐλλήλων διαμάχῃ ἢ ὡς ὅπως ἄσχετοι πρὸς ἐλλήλων. Τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον, ὁ Θεὸς καὶ ὁ κόσμος, πρέπει νὰ νοῶνται ὡς ἀκριβοῦς μὲν ἀπ' ἐλλήλων διακεκριμένα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὡς ἐν σχέσει πρὸς ἐλλήλων ὑπάρχοντα, οὐχὶ δὲ ὡς αἰχροντα ἐλλήλων ἢ ὡς ἐν ἀντίφω διαμάχῃ καὶ ἀντιθέσει συνυπάρχοντα. Οὕτω νοεῖ τὴν σχέσιν αὐτῶν ὁ χριστιανισμὸς καὶ τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ κυρίου Θεοῦ (deism). Ὡς ἐν διαμάχῃ δὲ πρὸς ἐλλήλων καὶ ὡς δύο ἀντιθέτους καὶ συναδέλφους ἐρχαί νοεῖ τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον ὁ διαδισμὸς (dualism), οὕτως διαφέρει ὁ δισμός, ἢτοι ὁ ἀτελής θεισμὸς (deism), κατὰ τοῦτο ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο σύστημα θεωρεῖ τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον, τὸν Θεόν καὶ τὸν κόσμον, οὐχὶ μὲν ὡς ἐν διηγεσὶ διαμάχῃ, ἀλλὰ σχεδὸν ὡς ἄσχετοι πρὸς ἐλλήλων. Ὡς ἀντιφατικὰ δὲ καὶ αἰχροντα ἐλλήλων νοεῖ αὐτὰ τὸ σύστημα τοῦ πανθεϊσμοῦ ἐν τε τῇ μορφῇ τῆς ἀκοσμίας,

καθ' ἣν μόνον ὁ Θεὸς ἔχει πραγματικὴν ὑπαρξίν, ὁ δὲ κόσμος οὐδεμίαν ἢ φαινομενικὴν μόνον ὑπαρξίν ἔχει (σύστημα τοῦ Σπινόζα), καὶ ἐν τῇ μορφῇ τῆς παγκοσμίας, καθ' ἣν μόνον ὁ κόσμος ἔχει πραγματικὴν ὑπαρξίν, ὁ δὲ Θεὸς μόνον φαινομενικὴν ὑπαρξίν ἔχει (σύστημα τοῦ Φιχτίνου). Τὸ δὲ πανθεϊστικὸν σύστημα τοῦ νεοπλατωνισμοῦ, ὑπὲρ οὗ ὑπερμαχεῖ ὁ κ. Ροῦδης, πῶς θεωρεῖ τὴν ὑχέειν τοῦ ἀείρου καὶ πεπερασμένου, τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου, πρὸς ἑλληλα; Παραδέχεται ἄρα γε τὸν πανθεϊσμόν ἐν τῇ μορφῇ τῆς ἀκοσμίας, ἢ ἐν τῇ μορφῇ τῆς παγκοσμίας; "Ἢ μήπως δοξάζει ὅτι, ὅταν μὲν ἔχῃ ὑπαρξίν τὸ ἄπειρον, ὁ Θεός, δὲν ὑπάρχει τὸ πεπερασμένον, ὁ κόσμος, ὅταν δὲ ὑπάρχῃ τὸ πεπερασμένον ἢ ὁ κόσμος, δὲν ἔχει πραγματικὴν ὑπαρξίν ὁ Θεός, καθ' ὅσον διὰ τῆς ὑπερεκχύσεως καὶ ἀπορροίας αὐτοῦ μετατρέπῃ εἰς τὸ πεπερασμένον, εἰς τὸν κόσμον, καὶ μόνον ὅταν ὁ κόσμος ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ ἄπειρον, εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸ ἔν, ὥστε ὁ κόσμος δὲν ἔχει πλέον πραγματικὴν ὑπαρξίν, τότε λαμβάνει πάλιν ὑπαρξίν τὸ ἄπειρον, ὁ Θεός, τὸ ἔν; Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου οὕτε ὁ κ. Ροῦδης, ταύτιζον τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον, τὸν Θεόν καὶ τὸν κόσμον, παρέχει σαφῆ καὶ ὠρισμένην ἑνότητα, οὕτε ὁ νεοπλατωνισμός, οὗ τὸν πανθεϊσμόν ἀποδέχεται ὡς τὸ ἕκρον ἑωτον τῆς φιλοσοφίας, εἰ καὶ ἡ τελευταία γνώμῃ φαίνεται μᾶλλον συνάδουσα πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ συστήματος τοῦ Πλωτίνου. (Ἀκολουθεῖ)

Ο ΑΛΗΘΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ

«Ὁδὸν λαμβάνει τὸ πρῶτον ἄνθρωπος»
(Γεο. Εὐαγγέλιον).

Ἐπὶ τῆς γῆς μας φρενὲς καὶ ἔργα
κατὰ τὸν βίον τὸν ὁλικὸν
διατηροῦνται ὁσιεπας, σῶα
διὰ τὸ βίος τὸ φρενὲς.

Ἐν' οὐσιώδεις αὐτὸν στοιχεῖον
ἢ ὑπαρξίς τινος δ' ἀνατρέπη,
ἂν τοῦτο λείψῃ, καὶ τὸν μόνον
αὐτὸν ἔν ἑκαστον θεὸς σαπῇ.

Καὶ κακοσμία καὶ δυσμορφία
ἢ γῆ ἐντεῖθεν θὰ πληρωθῇ,
καὶ τῆς παγκόσμιος τῆς εὐτυχίας
ἢ φρενὲς πᾶσα θὰ στερηθῇ.

Εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν
ταύτην ἄλλος πνευματικὸν
δίδει τὴν ἐφ' ἑαυτὸν ἰσχυρίαν
κατὰ τὸν βίον τὸν ὁλικὸν.

Ταυτοῦτον βίος εἶναι ὁ βίος,
εἶναι ὁ λόγος πικρὸς πιστοῦ,
ἄριστος δικαίος ἔξ καὶ ὁσίως,
ὡς λείψας γνήσιος τοῦ Χριστοῦ.

Δὲ ἀρετὴς τοῦ τῆς θεοπίας
καὶ εὐσεβείας τὸν συγκρατεῖ
τὰ μέλη οὕτως τῆς νομιμίας
ἢ χάρις τοῦτον ἐπιμαρτεῖ!

Αὐτὸς κολίει τὴν σαρκοπῶν
τῆς ἀσεβείας τὴν ἀξίαν
καὶ τῆς κακίας τὴν τερηδόναν
εἰς πᾶν τὸ σῶμα τὸ ἐκτετατῆ.

Αὐτὸς περιόπτως εἶναι πόλις
ἐπὶ τοῦ ὅρου τοῦ ὁψηλοῦ,
θέσφα κἀλλιστον τῆς γῆς ὅλην,
γνήσιον δικαίον, τύπος καλοῦ.

Ὡς καταφύγιον χρησιμεύει
εἰς τοὺς ἀπὸρους καὶ δυστυχῆς
περιποιεῖται καὶ θεοκρατεῖ
τοὺς ἄλλοις ἔχοντας τῆς φυχῆς.

Ἐνθ' ἔχει ἡ ἀρετὴ τὸν
ἐνθ' εἰς πάντας ἐν ἀρετῇ,
δὲν ὑπερβαίνει ἡ φυχὴ τὸν
καὶ τὸν Κριτὴν ἐκτετατῆ.

Καὶ ὡς ἐπὶ τὴν χερσὶν λαχρῆς
ἀνταρμήτης εἶναι λαμπρῆς
εἶναι ἀφ' ὧς τῆς ἀρετῆς
ὡς τηλεγράφος τῆς ἀρετῆς.

Τὴν ἔργα ταύτην λαμπρὰ θανατῶν
πολλὰ πολλὰς ἡλικίας,
καὶ τὸν Πατέρα Θεόν δοξάζουν
τὴν κατοικεῖν ἐν οὐρανῶν.

Τίς τὸν ὅτι χάρις θεῶς
εἶν' ὁ τοιοῦτος καταφύγιος,
γνήσιος λείψας τῆς ἀληθείας,
ὁ ἀληθὴς μὲν χριστιανός.

Ἐν Σμύρῃ 1890.

ΣΑΛΩΦ ΑΛΕΟΝΤΙΑΣ

ΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΠΟΛΥΒΙΟΝ

Τ.

Οἱ ἀγαθοὶ ἡγεμόνες ἢ ἔξ ἀρχῆς αὐτὸν ἐπιχειροῦσιν ἢ ἐπιχειροῦσιν ποτὲ τι λαμβάνουσι πάντα τὰ μέτρα, δι' ὧν καθίσταται πιθανὴ ἡ ἐξασφάλις τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐκείνου ἐπιχειρήσεως (1), διότι, ὅταν πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσῃ σπουδαῖον τι, λαμβάνουσιν ἑπ' ὅσων ὅχι μόνον τὴν παροῦσαν θέαν τῆς ἐκείνου προκειμένης ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς συνεπειᾶς αὐτῆς (2), φροντίζουσιν ἐκ παντὸς τρόπου καὶ μαρτυροῦσιν ἐκρίτως τὰς ἰδιότητας τῆς ψυχῆς τῶν ἡγεμόνων τῶν ἐναντίων καὶ μέγιστα ἐν τοῖς πολεμικοῖς (3), εἶναι ἀνίστοιχοι (4), βαθεῶς ἐρευνῶσι καὶ ἀκριβῶς διεκρινίζουσι τὰς ἀληθείας προειρηθείσας καὶ τοὺς γνησίους καὶ πραγματικοὺς σκοποὺς τῶν τε διαλεγόμενων τὰς ἐχθρὰς καὶ τῶν συντιθεμένων τῆς φιλίας λαῶν, ἵνα, ἀκριβῶς γινώσκοντες ποῦτε ἔρκει τὸν περὶ

- (1) (Ἀποσ. 164)
- (2) (Ἀποσ. 39)
- (3) (3, 81, 3)
- (4) (8, 23, 11)

στάσειν καὶ τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς ἀεπικίας αὐτῶν καὶ πότε ἐξ εἰλικρινοῦς καὶ ἀδόλου διαθέσεως πολιτεύονται οὕτω, πρὸς μὲν τοὺς καιροφυλακτοῦντας, ὅπως ἐπαναλάβωσι τὰς ἐχθρὰς αὐτῶν ἐνεργείας, ὥσιν ἐφεκτικοὶ καὶ προσφυλακτικοί, πρὸς δὲ τοὺς εἰλικρινῶς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀφ' ὧς ἐμπιστεύονται καὶ προθυμῶς συμμαχεῖσιν (5).

Οἱ ἀγαθοὶ ἡγεμόνες οὐδέποτε ὑμῶνται εἰς τοὺς πολέμους ἐκ στρατιωτικῆς περιπετείας καὶ κανοδοξίας, ἀλλὰ μόνον ἐκ στρατηγικῆς περινοίας, ἔχουσιν ἐστῶτα λογισμὸν καὶ πράττουσιν ὅ,τι πρᾶττουσι νουνεχῶς (6) ἢ δὲ ἀρχινοια ἢ ὑπερτέρα τοῦ ἡγεμόνος καθιστῇ τὴν τελειότεραν σύνταξιν καὶ τὸν πληρέστερον καθοπλισμὸν τῶν ἐναντίων ἐχρηστοῦν (7), ἐμφυσετὴν πεποιθήσιν περὶ τῆς αἰτίας ἐκβάσεως τῶν ἐπιχειρουμένων εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐνθαροῦναι αὐτοὺς ὥστε ἀποδειλιώσασιν (8), ἐνθ' ἡλεθρος πάντοτε ἐπέρχεται εἰς τὰ στρατοπέδα καὶ τὰς πόλεις, ὅταν οἱ προεστώτες τῶν πραγμάτων ἢ διὰ κανοδοξίαν ἢ διὰ μερικιστικὴν στάσιν ἢ διὰ ἀπειρίαν ἢ διὰ καταφρόνησιν τῶν δυνάμεων τῶν ἐναντίων ἐν οὐ θέοντι ἐκτίθενται εἰς τοὺς κινδύνους. Οἱ ἀγαθοὶ προεστώτες τῶν πραγμάτων καὶ μέγιστα τῶν ἐν τοῖς πολέμοις εἶναι ἥκιστα παρατόλμοι καὶ ῥιψοκίνδυνοι προφυλάττουσιν ἑαυτοὺς, οὐδαμῶς οὐδέποτε εὐθὺ καὶ ἀλόγως ἐκτίθενται εἰς τοὺς κινδύνους. Πολλοὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀρχομένων ἀποθνήσκουσι πρότερον καὶ ἔπειτα αὐτοὶ ἀρχηγοὶ ἀποθνήσκοντες πρὶν ἢ ἀποθάνωσιν οἱ πλείστοι τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀρχομένων πρότερον εἶναι μωροὶ καὶ ἀριλοπάτριδες καὶ τοῦτο διότι, ἐν αὐτοῖς σθεοὶ καὶ ἀκέραιοι παραμένοντες καὶ αἱ μετρητέρας ἐντυχίαι, ἐν ποτε τοιοῦται ἐπισυμβῶσι, δυνατὸν αὐτοῖς νὰ ἐπανορθωθῶσιν, ἐνθ' ἂν οἱ ἀρχηγοὶ ἀποθάνωσιν, καὶ ἔν νικῶσιν ἀκόμη οἱ πολλοί, οὐδὲν ἐκ τῆς νίκης ὕψελος, ἀφοῦ ἡ τελεσφόρος πάσης ἐπιχειρήσεως ἐκβάσις καὶ ἀφοῦ πᾶσαι πάντων αἱ ἐλπίδες ἐν τῶν ἡγουμένων ἐξαρτῶνται (9).

Ὅπως δὲ οἱ ἀγαθοὶ ἡγεμόνες τῶν πραγμάτων δὲν γίνονται παραίτιοι ὀλέθρου τῶν ἐμπιστευθέντων εἰς αὐτοὺς προπετῶς εἰς τοὺς κινδύνους ῥιπτόμενοι, οὕτω πάλιν καὶ δὲν φιλοξοῦσι παρὰ τὸ θέον, ἀλλὰ καὶ γενναῖα τὴν ζωὴν αὐτῶν θυσιάζουσιν, ὅταν ἐπιστῇ πρὸς τοῦτο ἡ ἀνάγκη καὶ ὅταν διατρέχουσιν ὑποσθήκατε τὸν κίνδυνον νὰ καταστήσῃ τὰς ἐαυτῶν περιπετείας αἰσχρὰς καὶ ἐπονειδίστους (10).

- (1) (3, 12, 5, 4, 80, 4)
- (2) (3, 105, 9)
- (3) (18, 28, 6)
- (4) (Ἀποσ. 103)
- (5) (10, 80, 9, π. 2, β. 1, 4, 34, 2)
- (6) (11, 2, 11)

Μέχρι θανάτου ἐναντίζονται οἱ ἀγαθοὶ ἡγεμόνες, ὅταν ὀλέθρος ἐπικρέμαται εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν. Οὐδαμῶς ἀνέχονται νὰ ἐπιζήσωσι μετὰ τὴν πτῶσιν καὶ τὸν ἀφανισμόν τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ποτὲ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ὁ ἥλιος δὲν βλέπει συγχρόνως τὴν πατρίδα ἀφανισθεῖσαν καὶ αὐτοὺς ἐπιζήσαντας τὸ κἀλλιστον ἐντάφιον ἀνδρῶν γενναίων ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν εὐψύχως δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτῶν ἀγωνισμένων εἶναι τὸ πῦρ τῆς νυκτοπορευμένης πατρίδος αὐτῶν (1).

Ὅπως δὲ τὸ ἐναντίον αἱ κακοὶ προεστώτες τῶν πραγμάτων. Οὗτοι δὲν ἔχουσι νοῦν, στεροῦνται δὲ κατ' ὅλοκληρίαν συνέσεως καὶ φρονήσεως (2), εἶναι ἀγενεῖς καὶ ἀπερίσκεπτοι (3), ἐκλογίζονται εὐήθως τὰ παρόντα, τολμῶσι παιδικῶς πέσαν τοῦ θέοντος, ποιοῦσιν ἀέποτε παρὰ τὸ καθήκον (4), εἶναι ἀχρεῖοι (5), θηρεύουσιν ἀέποτε τὸ κατ' ἰδίαν συμφέρον (6), εἶναι ταραχώδεις καὶ θυροβώδεις ἀναστατούντες ἀέποτε τοὺς συμπολίτας αὐτῶν (7), εἶναι ὁμοὶ καὶ παράνομοι ἐμβέλλοντες εἰς διηνεκὴ ἀκαταστασίαν τὰς χώρας αὐτῶν (8), πολιτεύονται προπετῶς καὶ ἀλογίστως πρὸς τὰ ὅμορα ἔθνη καὶ τὰ ξένα κράτη, οὐδένα τῶν εἰδικμένων τύπων τῆς φιλευνερίας πρὸς αὐτὰ τηροῦντες (9).

Προεστώτες τῶν πολεμικῶν πραγμάτων οὐκ ἀνθρώποι οὐδεὶς καὶ βίως τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν ἀνίστοιχοι ποιοῦσι διὰ τὴν ἑαυτῶν ἀγένειαν καὶ ἀβουλίαν αἰσχρὰς τὰς ἡττας, καίπερ εὐγενῶς πολλὰς ἀγωνιζομένων τῶν στρατιωτῶν, καταισχύνουσι τὰς προγενεστέρους ἐνδόξους ἐθνικὰς πολεμικὰς πράξεις καὶ διὰ γοῦσιν ἐπονειδίστους τὸν καταλειπόμενον βίον αὐτῶν (10). Προεστώτες δὲ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων οὗτοι ἀνθρώποι ἀχρεοὶ καὶ ἀγενεῖς τὰς ψυχὰς καὶ ἑνανθοὶ καὶ ἄπειροι καὶ κακοὶ καὶ ἐξηχρεωμένοι καὶ ἔθνη εἰς μεγίστην δύναμιν πολιτικὴν ἀφικθέντες καὶ γενναῖα καὶ φιλελεύθερα καὶ σφόδρα ἐνδοῦα διὰ τε τῶν ἀρετῶν τῶν πολιτῶν καὶ τῆς χρηστότητος καὶ δεξιότητος αὐτῶν ἄλλοτε γινόμενα, τέλει ἀφανίζουσιν, ἀμαυροῦσι τὴν δόξαν αὐτῶν, ἐκμηδενίζουσι τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἐμπλέκουσιν αὐτὰ εἰς κινδύνους φοβεροὺς καὶ διαφθεύουσιν καὶ τέλει ἀποκηνοῦσι τὸν λαόν, παραίτιοι γινόμενοι τοῦ νὰ διέγῃ κτηνωδὸς τὸν βίον

- (1) (39, 2, 8)
- (2) (40, 3, 9)
- (3) (11, 2, 6)
- (4) (Ἀποσ. 15)
- (5) (5, 30, 6)
- (6) (4, 32)
- (7) (30, 20, α, 2, 32, 21, 1)
- (8) (32, 21, 5)
- (9) (38, 4, 4, 27, 2, 10)
- (10) (11, 2, 6)

αὐτοῦ ἐν πλῆρει σωματικῇ καὶ ψυχικῇ ἐκλύσει, ἐν τελείᾳ πολιτικῇ ἀκαταστάσει καὶ ἀτιμίᾳ καὶ ἀφρασίᾳ καὶ ἐν τελείᾳ κοινωνικῇ ἀνωμαλίᾳ.

Οἱ ἀρχαῖοι προσετίθεσαν οὗτοι οὐδαμῶς ὅπ' ἑσέμ' ἔχοντες τὸ κοινὸν συμφέρον, οὐδαμῶς φροντίζοντες ὑπὲρ τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας, οὐδαμῶς καθιερύμενοι ἐκ τῶν συμφερόντων τῶν ἰδίων αὐτῶν συμπολιτῶν διάρουσι βίον σκανδαλωδέστατον, ἀκαταστάτον καὶ τυραννικώτατον. Ἐπιβάλλουσι τὰ βέβη καὶ κατανέμουσι τὰς πρὸς τὴν πολιτείαν ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν εἰς ἡ καὶ ἀνίσως, ἐπιβάλλουσι φόρους ἄδίκους καὶ δυσβαστάτους τοῖς πλουσίοις, καταδημαγωγοῦσι τὸ πλῆθος, διαφθείρουσι καὶ παραλύουσι τὴν δικαιοσύνην, ἐκαδύοντες τὴν δικαιοδοσίαν καὶ ἀδίκαστα ἐγκαταλείποντες τὰ τε ἐγκλήματα καὶ τὰς ἑλλας ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις τῶν ἀρχῶν καὶ χυδαῖων καὶ θρασέων ὁπαιδῶν αὐτῶν, διευκολύνουσι αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ μὴ ἀποτίωσι τὰ χρεὴ αὐτῶν, εἰς τὸ νὰ μὴ φυλακίζονται ἢ φυλακίζόμενοι τόχιστα νὰ ἀπολύωνται, μισθοδοτοῦσιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ δημοσίου ταμίον, προσεπιννοῦσι χάριν αὐτῶν καὶ ἐκίστην νέους τρόπους χαρίτων, αἵτινες φαίνονται μὲν προσωρινῶς καὶ μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅτι εἶναι πῶς τοῖς πολλοῖς τοῖς λαμβάνουσι τὰς χάριτας ὀφείλμοι, πράγματι δ' ὅμως τοῖς πλείστοι ἀποβαίνουσι σὺν τῷ χρόνῳ ὀλεθριώτατοι (1). Κατεξαρτισταίκα κατὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων αὐτοῦ, φέρονται ἀτίμως πρὸς αὐτοὺς, διασύρουσιν αὐτοὺς, διασπείρουσι φήμες συκοφαντικὰς κατ' αὐτοὺς, αὐθιμαίζονται πρὸς τοὺς προστατεύοντας αὐτοὺς λαοὺς καὶ κράτη, ἀνγκυροῦσιν αὐτοὺς φιλικῶν καὶ φρονίμων συμβουλῶν τῶν ξένων φίλων, θεραπεύουσι τὴν ματαιότητα καὶ τὴν κερδοξίαν τὴν ἐθνικὴν, ἀναθορυβῶσιν ἄεποτε καὶ συνταράττουσι τὰ πράγματα φραβύμενοι μὴ, αὐτῶν καταστάτων, ἐκφανῇ ποτε ἡ ἰδία αὐτῶν κακία καὶ ἐπακολούθησιν ταύτῃ ἡ πρὸς αὐτοὺς τιμωρία, ἐξουθενουσι τὸ ἔθνος εἰς ἐπιβλαβεῖς καὶ αὐθιμαίς ἐπιχειρήσεις, καπηλιόονται τὸ ἐνέμενιστον καὶ εὐπύστον τῶν ἡλῶν, κιννοῦσι καὶ παραξύνουσι καὶ ἐξαπατῶσιν αὐτοὺς δι' ἐπαγγελίαν ψευδῶν, ἀποκρύπτουσιν ἅπ' αὐτῶν τὴν ὀληθὴ κατὰστασιν τοῦ ἔθνους αὐτῶν, μεγαλοποιοῦσι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τετρατεύουσι περὶ φίλων καὶ συμπαθεῶν ἔξωθεν προσελευσόμενων, ἀπειλοῦσι τοὺς φρονηματέρους, τοὺς θέλοντας νὰ ἐπίσχῃ τὴν διαμονὴν βλάβειαν αὐτῶν, ἐνσπείρουσι τὸν τρόμον εἰς πάντα φρόνιμον πολίτην, ἐνσέσω καὶ ἀθέως διαβάλλοντες αὐτοὺς εἰς τὰ κλέβη ὡς προδότας τῆς πατρίδος, ὡς συνεργοὺς μετὰ τῶν

(1) (20, 4, 5, 6 καὶ 7, 39, 2, 11, 2, 55, 8, 39, 2, 5, 38, 3, 6 καὶ ἔξω 40, 2, 5, 40, 3, 4, 38, 2, 12, 2, 32, 2, ἀπόσπ. 109)

ἐχθρῶν κατ' αὐτοὺς, ὡς ἐννοοῦντας πλείον τοὺς ἐχθροὺς ἢ τὴν γεννησάσαν, ἐξοικονομοῦσι τὴν συνετήν αὐτῶν διαγωγὴν ὡς προδοτικὴν, χαρακτηρίζουσι τὴν ἐπιφυλακτικότητά καὶ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ὀλιγολογίαν αὐτῶν ὡς συμπτώματα φανερά προδοσίας αἰσχυρῶς, τὰ ὅθεν διήποτα καὶ ὅφ' οἰουδὴποτε ὅπ' ἑρ τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁρῶντα καὶ πρακτικώτατα παραιτούμενα διασύρουσιν ὡς πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον τῶν παραινούτων καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὠφέλειαν λεγόμενα, παροξύνουσι κατ' αὐτῶν διὰ τῶν ἀρενεστάτων μέσων καὶ τῶν ἀνασχυροτέρων ψευδολογιῶν τοὺς ὄχλους, ἐταίμοι δ' ὄντες πρὸς πάντας παραινοῦνται, χλευάζουσιν, ὀβριζοῦσι, συλλαμβάνουσι, δεσμεύουσιν, εἰς τὰς φυλακὰς ἀπαίρουσιν, εἰς θάνατον καταδικάζουσι πάντα ὁρῶντοῦντα, πάντα ἀντιδοξοῦντα, ὡς παραιτίους διήθεν πάντων τῶν ἐνεστώτων κακῶν. Μισοῦσιν οὖν καὶ παράνομοι, δωροδόχοι καὶ ἀπληροὶ κατὰ τὸν χειρισμὸν τῶν κοινῶν πραγμάτων ὄντες ἐξαίρετα ζῶσι τοὺς ἀγαθοὺς συμπολίτας αὐτῶν νὰ πιστεύουσιν ὡς τὴν μόνην σωτηρίαν ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀπειρίας τῶν ὁμοφίλων αὐτῶν ἀρχῶν, τῶν εἰς τοὺς ξένους ὑποταγῇ σύμπαντος τοῦ ἔθνους καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς νὰ εὐχονται τοῦτο. Οὕτω δὲ οἱ κατὰπύστοι καὶ ὀλιτοὶ φέροντες φρονηματέροι οὗτοι γίνονται παρὰ τὸ νὰ ἐξουδετερωθῇ μὲν ἐκ παντὸς τρόπου ἡ εἰς τῆς πολιτείας ἐπίδρασις πάντων τῶν ἀγαθῶν στοιχείων, νὰ ἐπανεληθῇ δὲ βλαβερὰ καὶ κατ' ὀλίγον ἐν τῇ πόλει ὁ ἀνιμὸς καὶ νὰ μεγαληθῇ ἡ θρασυτεία τῶν ἐργαστηριακῶν καὶ βασιλικῶν ἀνθρώπων (2), οἵτινες ἐδυνατοῦντες ὁλως περὶ τοῦ παρόντος νὰ κρίνουν καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ προνοήσουν καὶ διελκόμενοι διὰ τινῶν μικρῶν χαρίτων καὶ εὐκολιῶν καὶ καταδημαγωγούμενοι ὑπὸ τῶν τυραννίδων τοῦτων πολιτικῶν διὰ κακοηθιστάτων τινῶν ἐπαγγελιῶν πιστεύουσιν πᾶν τὸ ὅπ' αὐτῶν λεγόμενον καὶ εἶναι ἔτιμοι πρὸς πᾶν τὸ ὅπ' αὐτῶν παραγγελλόμενον (3). Ἀποθρασυόμενοι δὲ οὕτω βλαβερὰ καὶ κατ' ὀλίγον ἀρέχονται καὶ ὑποστηροῦνται καὶ προάγουσιν εἰς τὰς ὑπάτας ἀρχὰς τοὺς χειρότατους, ἐκλέγουσιν ὡς ἀντιπροσώπους καὶ κέρπουσιν εἰς τὴν κοινὴν συνόδον καὶ τὰ βουλευτήρια τοὺς ἀμαθεστάτους, τοὺς ἀπειροτάτους, τοὺς μαυρομένους, τοὺς ἐχθροὺς τῶν θείων, καὶ οὐχὶ σπανίως εἰς τοὺς ἀνύχρημα θανασίμους ἐχθροὺς τῆς πατρίδος καὶ τοὺς μέλιστα καταπεπύστους προδότας, καλέζουσιν τοὺς ἐναντιωμένους εἰς αὐτοὺς, ἐπιθυμοῦσι τὰ ἄλλοτρια καὶ αὐτῶν ἀνεπαίσθητος μὲν, ἀπαύστως ἄμενος καὶ ἀπαρηγόρητος ἔξωθῶνται πάντες ἄρχοντες τε καὶ ἀρχόμενοι

(1) (38, 4, 10, 4, 5).
(2) (38, 3).

εἰς βεβαιώτατον ἕλεθρον (4) ἢ ἀκρισίᾳ δὲ τότε καὶ ἡ ταραχὴ ἢ κατέχουσα τὰ δόσμοιρα ταῦτα ἔσθῃ εἶναι ἐξοδακρυτος (5). Πράγματα μόνον κατ' ἐπιφάνειαν ὅμοιά πως, κατ' οὐσίαν ὅμως πάντως ἀντίθετα, ἐκλαμβάνονται ὡς ἐντελὲς τὰ αὐτά. Ὁ πανοῦργος, ὁ πονηρὸς, ὁ κακοήθης καὶ ὁ κακομήχανος ὄχλοκόπος ἐκλαμβάνεται ὡς δεινός, ὡς ἔμπειρος, ὡς ἐπιστήμων, ὡς ἐντριβὴς πολιτικός. Ἡ κακοτεχνία, ἡ σκευωρία, ἡ πανουργία, ἡ πονηρία, ἡ κακορραφία ἐκλαμβάνεται ὡς σύνεσις, ὡς φρόνησις, ὡς περὶ νομία, ὡς ἐδουλοία, ὡς σοφία, ὡς ἐμπειρία (6). ὅταν δὲ οὕτω διαστραφῶσιν αἱ ἐννοιαὶ τῶν τῶν σπουδαίων τούτων πραγμάτων, τότε πλέον ἢ κοινὴ ἑλευσινότης εἶναι ἔμετρος. Αἱ πόλεις πληροῦνται ἀκρισίας, ταραχῆς καὶ δυσθυμίας τοσαύτης, ὥστε μακαρίζουσι μὲν οἱ ἐπιζῶντες τοὺς ἀποθανόντας, ἐλεοῦσι δὲ τοὺς εἰς τὰς ἐκστρατείας πορευομένους καὶ προορῶμενοι τὸ μέλλον οὐκ εἰσέρουσιν καὶ ταλανίζουσιν ἑαυτούς τε καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. Ἀναρχία τελεία καὶ ἀθλιότης πλήρης ἐπικρατεῖ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἔθνεσιν ὅς ὑφιστάμενοι γίνονται αὐθάδεις, αἱ ἀναγκαστικαὶ εἰσφοραὶ ἐκπύκνυνται διὰ παντὸς βαββάρου καὶ ὧμοῦ τρόπου (7), αἱ αὐτοχειρίαι γίνονται πυκνότεραι, ὁ ἐπατριεμὸς συνηθέστατος, ἡ ἐρήμωσις τῶν τέως ἀνθηρῶν πόλεων μεγίστη καὶ οἰκεροτάτη, αἱ ἀμοιβαῖαι προδοσίας πάμπολλοι, ἡ ἀγένεια καὶ ἡ μικροψυχία τακτικώταται (8), αἱ μωραὶ δὲ δημοσίου πράξεις καὶ αἱ ἐπιβλαβεῖς καὶ αἱ παρόνομοι πυκνότεραι (9).

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ

ΥΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ἡ πράξις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ εἶνε ἡ λυδία λίθος τῶν διαφόρων συστημάτων καὶ προτάσεων καὶ τὸ ἀσφαλέστερον αὐτῶν κριτήριον. Οἰκονομολογικὸν τι σύστημα εἶνε σοφόν; Ποῦ θὰ φανῇ. Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ. Μηχανικὸν τι σύστημα εἶνε ὠφέλιμον; Ποῦ θὰ φανῇ; Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ.

Νοσεῖ τις, διάφοροι δὲ τρόποι προτείνονται θεραπείας. Τίς ὁ κρείσσων; Ἐκαστος τῶν ἰατρῶν διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων κηρύσσειται ὑπὲρ τοῦ ἰδίου. Τίς δ' ὁ ἀληθὺς κρείσσων; Ὁ στερεθὲς ὡς τοιοῦτος ὅπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων.

Καὶ δὲν εἶνε ἡ διὰ τῆς πράξεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς ἀπόδειξις ἡ ἀσφαλέστερα μόνον,

- (1) (15, 21, 8, 38, 2, 8, 38, 3, 7, 36, 3, 14).
- (2) (38, 4).
- (3) (38, 10 α, 3).
- (4) (40, 2, 5).
- (5) (40, 3, 4).
- (6) (38, 4).

ἀλλ' ἔμα καὶ ἡ ἀπλουστερία. Τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα τοῦ λόγου καὶ τοὺς θεωρητικοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς διανοίας μόνον οἱ δυνάμενοι νὰ εἰσέρχονται ἐν τοῖς ἑσώτοις τῆς ἐπιστήμης δύνανται καὶ νὰ νοῶσι καὶ νὰ κρίνουν πᾶς τις ὅμως δύναται νὰ κρίνῃ καὶ περὶ τῶν δυσνοητοτάτων βλέπων τὴν ἐν ἔργῳ ἐπιτυχίαν ἢ ὑποτυχίαν αὐτῶν. Ὁ ὁμιλῶν πρὸς χωρικόν, μὴ γνωρίζοντα ἑλλὰ σύνορα ἢ τὰ τοῦ χωρίου του καὶ ἑλλὰ μεταγωγικά τέχνην μέσα ἐκτός τῆς χειραμείας του, κινδυνεύει νὰ ὑποστῇ τὴν δυσπιστίαν τοῦ πανοῦργου βλέμματός του ἢ τὸν σαρκασμὸν τοῦ πονηροῦ μειδιώματός του, ἢ ἀλλήλῃ πρὸς αὐτὸν ὅτι ὑπάρχει μηχανήμα ἐλαυνόμενον ὑπὸ τοῦ ἀντιῶ ἐπὶ σιδηρῶν δέβδων καὶ ἀνταγωνιζόμενον κατὰ τὸ τάχος πρὸς τὰ πτηνὰ. Ἄν ὅμως αὐτὸ τοῦτο τὸ μηχανήμα θέσῃ πρὸ τῶν διεσταλμένων ὁρῶντων του, θὰ προκαλέσῃ μὲν ἐν ἑρῇ τὴν κατὰπληξίν του, ἀλλὰ καὶ θὰ πείσῃ αὐτὸν περὶ τῆς ἑλλειψείας τοῦ πράγματος.

Οὕτω προκειμένου καὶ περὶ συστημάτων, τὰ ὅποια ἀξιοῦσι ν' ἀσκήσωσι καθολικὸν κρέτος ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ ὑπομείνουν πάντα αὐτοῦ τὸν βίον, οἷα ὁ ἰλισμὸς καὶ ὁ χριστιανισμὸς, τὸ συνοπτικώτερον, ἀσφαλέστερον καὶ ἀπλούστερον περὶ αὐτῶν κριτήριον εἶνε τὸ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν. Κατὰ τοὺς ἐπιστημονικοὺς ἀρχῶν, οἵτινες συγκροτοῦνται περὶ τὰ φυσικὰ ἀνθρωπολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ προβλήματα, ἡ δι' ἐγρηγορίας παρακλήσεις καὶ ἡ ἐξ ἀμαθείας ἢ ἡμιμαθείας πλάνη εἶνε εὐχερής, ἡ δὲ περὶ τῶν νικητῶν κρίσις πολλὰ ὥς ἐπισοιτιζομένη δὲν εἶνε εἰς πάντας πολὺ πρὸς χειρὸς. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ συστήματα ταῦτα προσβάλλουσι καὶ πρακτικὰς ἀρχὰς τὴν φύσιν τοῦ αἰσθηματικοῦ, ἡθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίον σκοπούσας, ἐντεθεῖν, ἦτοι ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ τῆς ἐμπειρικῆς αὐτῶν διδασκαλίας δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν αὐτὰ καὶ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν συνεπειῶν, τὰ αἵτια ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων, ὡς τὰ δένδρα γνωρίζομεν καὶ ἐκτιμῶμεν ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν.

Ὁ ἄνθρωπος κατ' ἑαυτὸν θεωρούμενος ἔχει ἐδυνάτους τινὰς πόθους, οἵτινες δὲν παύονται ἐν αὐτῷ διὰ παθολογικῶν ἐνεργειῶν, ἀλλὰ πηγάζουσιν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐσωτέρας αὐτοῦ φύσεως, δύναται δὲ τις νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ συνιστῶσιν αὐτήν. Ὁ πόθος τῆς κλωνίου ζωῆς καὶ τῆς αἰωνίου μακαριότητος, ἡ ἐσχυρὰ πρὸς τὸ ἰδεῶδες πορὰ, ὁ πυρετώδης ὁργασμὸς πρὸς τὸ ἄπειρον, ὡς Ἀληθές, ὡς Ἀγαθόν, ὡς Καλόν, τάσσονται μετὰ τῶν πόθων τούτων. Ἀπέναντι αὐτῶν ὅποια ἢ θέσις τοῦ ἰλισμοῦ, ὅποια δὲ ἡ τοῦ χριστιανισμοῦ;

Ὁ ἄνθρωπος κατ' ἑαυτὸν ἐπίσης θεωρούμε-

νος έχει ποιήσας ἐφέσεις καὶ κλίσεις, τὰς ὁποίας ἐσωτερικὴ μὲν τις δύναμις ζητεῖ νὰ συναρμόσῃ διευθύνουσα αὐτὰς πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἐτέρω δὲ ἐγκαταλείπει εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἐναντιότητα ἐνισχύουσα μάλιστα τὰς πονηροτέρας καὶ ποιοῦσα τὸν ἄνθρωπον ὅχι ἐλευθερον, ἀλλὰ δοῦλον τῶν παθῶν αὐτοῦ καὶ οἰκτρὸν ἐρμειον τῶν παροξυσμῶν αὐτῶν καὶ τῶν προσβολῶν. Ἀπέναντι τῶν κλίσεων τούτων καὶ τῶν ἐφέσεων ὁποῖα ἡ θέσις τοῦ ὕλισμοῦ, ὁποῖα δὲ ἡ τοῦ χριστιανισμοῦ;

Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον ὑπόκειται εἰς δεινὰς θλίψεις καὶ βαρείας δοκιμασίας, ὅπως ὁ ἄνθρωπος κατ' αὐτῶν ἔχει χρειὰν ἡθικοῦ τινος σθένους καὶ φυσικῆς καρτερίας, δι' ἧς ν' ἀνθίσταται νικηφόρος κατὰ τῶν βιωτικῶν συμφορῶν. Ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις, ἐν ταῖς δοκιμασίαις ταύταις, ὁποῖα ἡ θέσις τοῦ ὕλισμοῦ, ὁποῖα δὲ ἡ τοῦ χριστιανισμοῦ;

Ὁ ἄνθρωπος θεωρούμενος κατὰ τὸν οἰκογενειακὸν βίον ἔχει χρειὰν ἀρχῶν καὶ ἐντολῶν ὑπομεινουσῶν τὰς ἐξ αὐτοῦ παραγομένας σχέσεις. Ὅπως δ' ὁ οἰκογενειακὸς βίος ἡ ἀξίος τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ κλήσεως, πρέπει τὸς μὲν συζυγικὰς σχέσεις νὰ προστατεύουσιν ἡ μονιμότης, ἡ πίστις, ἡ ἀγάπη, τὰς δὲ μεταξὺ γυναικῶν καὶ τέκνων ἡ ἀμοιβαία στοργή, ὅχι ὡς τυφλὸν ἐνστικτον, ἀλλ' ὡς ἡθικὸν συναίσθημα, καὶ τὰς μεταξὺ ἀδελφῶν ἡ φιλαδελφία καὶ ἡ ἐνότης τῶν ψυχῶν αὐτῶν καὶ τῶν καρδιῶν. Πρὸς τῆς φιλίας δὲ ἐκείνου οἴκου πρέπει νὰ ἴσταιται ὁ φύλαξ ἀγγελος τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς τιμῆς, φυλάκων ἡθικῶς ἀτρώτους οὐ μόνον τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα αὐτῶν, τὸς τὸν νεανίαν τὸν ζωῶντα ὅσον καὶ τὴν παρθένον τὴν ἀννηρίαν. Ἀπέναντι τῶν οἰκογενειακῶν τούτων ἀρχῶν ὁποῖα ἡ θέσις τοῦ ὕλισμοῦ, ὁποῖα δὲ ἡ τοῦ χριστιανισμοῦ;

Ἡ κοινωνία πρὸς ἁρμονικὴν αὐτῆς κίνησιν ἔχει ἀνάγκην δικαιοσύνης καὶ ἀγαθοεργίας, δικαιοσύνης, ὅπως μηδεὶς ἀδικῇ τινι· ἀγαθοεργίας, ὅπως οἱ δυνάμενοι βοηθῶσι καὶ ἀνακουφίζωσι τὸ πλῆθος τῶν δεομένων. Ἀπέναντι τοῦ δικαίου, ἀπέναντι τῆς ἀγαθοεργίας, ὁποῖα ἡ θέσις τοῦ ὕλισμοῦ, ὁποῖα δὲ ἡ τοῦ χριστιανισμοῦ;

Ἡ πολιτεία πρὸς πλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς δεῖν νὰ ἡ ἰδρυμένη ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου. Καὶ οἱ μὲν ἀρχόμενοι ὀφείλουσι νὰ πείθωνται ἐκόντες εἰς τοὺς νόμους καὶ νὰ τιμῶσι τοὺς ἄρχοντας, οἱ δὲ ἄρχοντες ὀφείλουσι νὰ ἄρχωνται καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν νόμων καὶ νὰ ἄρχωσιν ὡς πατέρες, ὅχι δὲ ὡς τύραννοι τῶν πολιτῶν. Ἀπέναντι τῶν πολιτικῶν τούτων ἀρχῶν ὁποῖα ἡ θέσις τοῦ ὕλισμοῦ, ὁποῖα δὲ ἡ τοῦ χριστιανισμοῦ;

Τὰ ἔθνη ὀφείλουσι καὶ αὐτὰ νὰ συνθέω-

ται διὰ δεσμῶν δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης. Ὅχι μόνον δὲν πρέπει νὰ ἀδικῶνται, ἀλλὰ καὶ νὰ βοηθῶνται, καὶ ὅχι μόνον νὰ μὴ ληστεύῃ τὸ ἰσχυρότερον τὸ ἀσθενέστερον, ἀλλὰ καὶ νὰ παρέχῃ αὐτῷ ἀρωγὴν πρὸς διεκδίκησιν ἱερῶν καὶ ἀπαρρηγόκτων αὐτοῦ δικαίων. Ἀπέναντι τῶν διεθνῶν τούτων ἀρχῶν ὁποῖα ἡ θέσις τοῦ ὕλισμοῦ, ὁποῖα δὲ ἡ τοῦ χριστιανισμοῦ;

Ὁ ὕλισμος διδάσκειν ὅτι ὅλη τὸ πᾶν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος—σῶμα, ὁ ἄνθρωπος—μηχανή, ὅτι ἀγαθὸν δὲν ὑπάρχει οὔτε κακόν, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶνε ἴση τῇ κακίᾳ, ὅτι τὸ ληστέειν εἶνε ἐπίσης ἀθῶον ὡς καὶ τὸ ἐλεῖν, ὅτι συμφέρον μόνον πρέπει νὰ ἔχη ἡμᾶς, οὐχὶ δὲ καθήκον, ὅτι τὸ παλαῖν πρὸς τὰς κακὰς ἡμέρας εἶνε φθῶς ἡμῶν μάταιον, ὅτι ὅλη καὶ αἴτια δημιουργοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν ἢ τὴν κακοδαιμονίαν ἡμῶν, ὅτι ἄνθρωποι καὶ ἀνέμοι, ἀνὰ πλάτος καὶ μήκος, ἀδικιῶντες καὶ ἀδικηθέντες, θυσιασθέντες ὑπὲρ τῶν ἄλλων καὶ ἀπολέσαντες ἄλλους, πίνοντες οὔτοι εἰς τὸ μὴδὲν ἀπελεύσονται, ὁ ὕλισμος περιουρῶν τὸ πᾶν ἐν τῇ ἡλῃ καὶ ἀφαιρῶν τὴν ἐλπίδα τῆς μελλούσης ζωῆς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀναίρει καὶ εἰς τάξιν κτήνους καὶ θηρίων καταβιβάζει αὐτόν, καὶ οὕτως οὐ μόνον τὸν βίον ἐνὸς ἐκείνου ἄλλου καὶ ἀφόρητον καθιστᾷ, ἀλλ' ἵπνουμαίνει καὶ ἀνατρέπει αὐτὰς τὰς στοιχειώδεις καὶ ἀπαρατήτους συνθήκας πρὸς ἑνὴ καὶ ἐναρμόνιον βίον τῶν οἰκογενειῶν, τῶν κοινωνιῶν, τῶν πολιτειῶν, τῶν ἔθνων.

Ὁ δὲ χριστιανισμὸς ἐμβάλλων ἐν ταῖς καρδίαις τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀγάπην, κηρύττει τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀδελφότητα, φέλλων τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἐργασίαν, μὴ ἀποχωρίζων τὸ ἡλιθίον συμφέρον ἀπὸ τοῦ καθήκοντος, ἐξαγρῶν τὴν μακαριότητα ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, βαπτίζων τὰς ψυχὰς ἐν τῇ πραγματικῇ, ἐν ἱπομονῇ καὶ τῇ ἐραστοργίᾳ, ἀναθεματίζων τὴν ἀδικίαν καὶ καθιερώων τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν αὐτοθυσίαν, διδάσκων ὅτι μακάριοι οἱ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀγογγίστως στερούμενοι, θλιβόμενοι, ταλαιπωρούμενοι, προσηγλῶν τὸν ἄνθρωπον οὐχὶ εἰς ἐφίμερον καὶ ἥσυχον ἀγαθόν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν τὸν Αἰώνιον, ὑποσχόμενος δὲ αἰώνιον ζῶν ἐν τῇς ψυχῇς τῶν δικαίων καὶ ἐπειλὴν αἰώνιον κόλασιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀδίκων καὶ ἡμαρτωλῶν, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου σύμφωνος εἶνε καὶ ἁρμονικῶς ὑπομίζει αὐτήν, οὐ μόνον δὲ πρὸς ἑνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν εἶνε δύναμις εἰς ἐλπίδα, παρηγορίαν, ἐνκαρτέρησιν, ἀγαλλίασιν, ἀπαχὴν ἀπὸ τοῦ κακοῦ καὶ ἡθικῆς τελευτοποιήσιν, ἀλλὰ καὶ ἐνισχύει καὶ βεβαιῶν καὶ ἀπάσας τὰς συνθήκας, δι' ἃν καθίσταται

ἐναρμόνιος ὁ βίος τῶν οἰκογενειῶν, τῶν κοινωνιῶν, τῶν πολιτειῶν, τῶν ἔθνων.

Ὅταν ὁ χριστιανισμὸς λέγῃ, «ἐν ἐμοὶ ἡ ἀρμονία, ἡ ἀλήθεια, ἡ σωτηρία, ἡ ζωὴ», ὁ χριστιανισμὸς λέγει ἀλήθειαν ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν κυρουμένην. Διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἄνθρωποι ἀμαθεῖς, νεανίαι σφοργῶντες, παρθένοι ἡβῶσαι ἀνέδειξαν ἀρετὰς, αἵτινες ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τῶν φιλοσόφων, τὴν κατάπληξιν τῶν τυράννων, τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν θηρίων. Διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνεδείχθησαν οἱ ἥρωες τοῦ καθήκοντος, οἱ κυρίαρχοι τῶν φυσικῶν ὁρμῶν καὶ ὀρέξεων, οἱ μάρτυρες τοῦ βίου, οἱ πάσχοντες, καὶ ὅμως ὑπομένοντες, οἱ βλασφημούμενοι, καὶ ὅμως ἐνλογούμενοι, οἱ ἀδικούμενοι, καὶ ὅμως μὴ ἐκδικούμενοι, οἱ ὀφειζόμενοι, καὶ ὅμως ἀνεχόμενοι, οἱ λιθοβολούμενοι, καὶ ὅμως μὴ καταράμενοι, οἱ λιμοκτονοῦντες, καὶ ὅμως μὴ ἀπελπίζοντες, οἱ οὐνειζόμενοι, καὶ ὅμως μὴ μεμψιμοιροῦντες, οἱ διωκόμενοι καὶ ὅμως μὴ γογγύζοντες, οἱ ἀσθενοῦντες μετὰ ἀσθενούντων, οἱ κλαίοντες μετὰ κλαίωντων, οἱ ἀποβιβάμενοι, καὶ ὅμως ἀποσιούμενοι, οἱ μισούμενοι, καὶ ὅμως ἀγαπῶντες, οἱ φονευόμενοι, καὶ ὅμως ὑπὲρ τῶν φονέων αὐτῶν κατ' οὐτὴν τὴν ὑστάτην στιγμήν προσευχόμενοι. Διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀδελφότητος ἦρπασεν εἰς ἓν χιλιάδας καρδίας, δι' αὐτοῦ ἐξήνθησαν ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἐνότης καὶ ἐξαράσθη ἡ παρθένος καὶ ἀνυψώθη ἡ γυνή, καὶ ὁ γάμος ἐγένετο μυστηρίουδης ἐνωσις ψυχῶν θελατικῇ ἔμῃ καὶ ἱερᾷ, δι' αὐτοῦ ἡ ἐρχαία ἀκολασία συνεκρατήθη καὶ ἐξημερώθησαν βάρβαρα καὶ τραχεῖα ἥθη, δι' αὐτοῦ κατενοήθη ἔπαν τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἡ δὲ ἐλευθερία, κυριαρχήσασα ἐν τῷ ἱερῷ τῆς συνεκδήσεως καὶ ἐν τῷ ἡθικῷ βασιλείῳ τῶν ψυχῶν, ἐγένετο βαθυμὸν καὶ ἰσχυρὸν κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις· ἐν αὐτῇ ἐμβραβυσθεῖσαι αἱ νεώτεροι κοινωνίαι κατισχύουσι τοῦ γεροντικοῦ μαρτυρισμοῦ, ὅστις κατέβαλλε τὰς ἀρχαίας πολιτείας, καὶ παρουσιάζουσι τὸ θαῦμα διηγετικῶς ἀνακαινισμένης νεότητος, διὰ θαυμαστοῦ ἡθικοῦ σθένους καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐσχάτης αὐτῶν πτώσεως ἀνακύντουσιν καὶ ἀνεγείρονται.

Ὅταν δὲ ὁ ὕλισμος λέγῃ, «ἐν ἐμοὶ ἡ ἀλήθεια, ἐν ἐμοὶ ἡ πρόοδος, ἡ εὐημερία, ἡ ἀρμονία», ὁ ὕλισμος ἐκστομίζει θρασὺ καὶ παχυλὸν ψεύδος, καθ' οὗ ἡ ἱστορία καὶ τὰ πράγματα διαμαρτύρονται ἰσχυρῶς. Ὅπου αἱ ἀρχαὶ τοῦ ὕλισμοῦ ἐπεκράτησαν καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐξέλιπε καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἐνεκρώθη καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν, δίκαιον καὶ ἄδικον εἰς ἓν ἐλοργίσθησαν, ἐκεῖ τοῦ ἀνθρώπου ἡρξεν οὐχὶ τὸ καθήκον, ἀλλὰ τὸ συμφέρον, οὐχὶ τὸ πρόπον, ἀλλ' ἡ ὑβρεῖς, οὐχὶ ἡ ἀγάπη, ἀλλ' ὁ πόλεμος

τῶν πάντων κατὰ πάντων. Ἐκεῖ τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς ζωῆς, τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς τιμῆς, τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς περιουσίας. Ἐκεῖ αἱ ἀδικίαι, αἱ κλοπαί, αἱ ἡρπαγαί, οἱ φθόνοι, αἱ μίσαι, αἱ ληστείαι, αἱ ἀσελγείαι, αἱ μοιχεῖαι, αἱ πορνείαι. Ἐκεῖ αἱ καταδυναστεύσεις τῶν ἀσθενεστέρων παρὰ τῶν ἰσχυροτέρων, αἱ πολιτικαὶ θεωρίαι αἱ θέλωνσαι δεσποτὴν αὐτοκράτορα κατεξουσιάζοντα τοῦ θηρίου-λαοῦ διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ φόβου, ἡ ἔχλον ἀχαλίνωτον τὰ πάντα τολμῶντα καὶ πράττοντα ἕνεκ δόξης καὶ νόμου. Ἐκεῖ ψυχὰι κυλούμεναι φιλαρέσκως ἐν τῷ βορβόρῳ ἢ ψυχὰι δυστυχῆς καὶ ἀπέλπιδες τὴν κακοδαίμονα μοῖραν τῶν βροτῶν γοερώς θρηνοῦσαι καὶ ἐν ἀπαρρησθήτῳ ἀπογνώσει ὀλοφνυόμεναι. Ἐκεῖ οἰκογυνεῖαι φθειρόμεναι, κοινωνίαι σηπόμεναι, διδασκαλίαι ἡθαρπύροι ἢ μάταιαι πρὸς ἡθικὴν ζωὴν, ἐκεῖ Κράτη ὀργιζόμενα καὶ κακουργοῦντα, καταρρέοντα ὅμως ὑπὸ τοὺς ἥλιους τῶν σαλπέργων τῶν κατακτιγῶν καὶ ἐν τοῖς θεσμοῖς τῆς δουλείας ἢ ὑπὸ τὰ ἐρεπία τῆς πτώσεως αὐτῶν ἐνθυμούμενα ὅτι ἔστιν ὁ ἔκχρηστος ὁ φθαλμένος, ὁ ὅς, ὁ ὅς, τὰ πᾶν θ' ὁ ὅς.

Ὅταν λοιπὸν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἡθικῶν καὶ πρακτικῶν ἀρχῶν ἐκατέρωθεν ὁ μὲν ὕλισμος ἀποδεικνύηται σύστημα ἡθικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀποσυνθέσεως, ὁ δὲ χριστιανισμὸς σύστημα σωτηρίας, ἀνακαινίσεως καὶ ζωῆς, ἡ περὶ τῆς ὑπεροχῆς, τῆς προτιμίας καὶ τῆς ἀληθείας μεταξὺ αὐτῶν ὁρίσις ἀποποιοῖται τὴν μέγιστον, καὶ ὁ ἐσχάτος ἐκ τοῦ πλήθους δύναται ν' ἀπαγγεῖλῃ αὐτήν.

Εἰς τοὺς χριστιανούς δ' ἱεροκήρυκας, διδασκάλους, συγγραφεῖς, δημοσιογράφους ἀποκαίεται ν' ἀντεπαξέλθωσι κατὰ τοῦ ὕλισμοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου, ἐφ' οὗ πᾶς τις δύναται νὰ παρακολουθήσῃ αὐτοῖς. Ἡ τακτικὴ αὐτῆς εἶνε ἰσως πρακτικωτέρα καὶ ὠφελιμωτέρα πλέον καὶ αὐτὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κατὰ τὸν ὕλισμοῦ ἀγῶνος, ἔν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐθροιάμενος κυρίως διὰ τῆς θρησκευτικῆς, ἀνακαινιστικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, διὰ τῆς ἡθικῆς του ζωῆς, διὰ τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος, τῆς ἀγάπης, ὑπὸ κηρύκων θερμοφύγων καὶ ἐναρτέων καταγγελλομένων, καὶ ὅτι εὐνοικὴ προδιέθεσις ὑπὲρ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν τοῦ ὕλισμοῦ ὑπάρχει ἐν ταῖς ψυχαῖς, αἵτινες προηγουμένως προσεδέθησαν εἰς τὸ ἔρκμα τῶν πρακτικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν.

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ.

ΕΠΑΙΝΕΤΗ ΠΡΑΞΙΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Εἰς τὴν στήλην τῆς θρησκευτικῆς κινήσεως ἀναγνωστικῶν τις μεταξὺ τῶν ἐνεργειῶν τῶν κλήρων τῶν ἄλλων ἔθνων καὶ τὴν πρόξιν τῆς

ἐν Κων/πόλει Ἱερῶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἀπαγορευομένης δι' ἐγκυκλίου αὐτῆς τὰς ἐκκλησιαστικὰς χειροτονίας, καὶ πρὸς τὴν ἀναγνώσιν τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν, ἔχων ὑπ' ὕψος ἀπ' ἐνὸς πόσῃ προσοχῇ ὑπὸ τῶν ἑλλαν ἐκκλησιῶν καταβάλλεται εἰς τὴν μετὰ προηγουμένην πολυχρόνιον παρασκευὴν καὶ δοκιμασίαν χειροτονίαν, γινώσκων δ' ἀπ' ἑτέρου ποῖα αἴσχη εἰσάγονται διὰ τῶν ἐκκλησιῶν χειροτονιῶν εἰς τὴν κλήρον τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἐδύναται νὰ μὴ ἐπαινέσῃ τὴν πράξιν ταύτην τῆς ἐν Κων/στατινουπόλει Ἱερῶς Συνόδου.

Ἀμφιβάλλομεν ἂν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἑμμερία μεγαλειότης τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀνθρώπων σκοτεινῶν τὸν νοῦν καὶ μεμνημένων τὴν ψυχὴν, πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς ἀναξίων. Τοιαύτη πράξις εἶνε ἐμπαιγμὸς τοῦ Θεοῦ, παράθεσις τῶν μαργαριτῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, καταπάτησις τῶν ἱερῶν κανόνων, ἐξευτελισμὸς τῆς ἱερωσύνης, ἡ ογοήτευσις τῶν πιστῶν, προδοσίς τῆς ἐκκλησίας. Τίς ἔχει φθάσῃ εἰς τοσοῦτον ἐνασθησίαν, ὥστε τοιοῦτον κακοποιεῖν κακουργῶν νὰ μὴ τύπῃται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, νὰ μὴ φοβῇται τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ;

Ἡ πρώτη μέριμνα, ἡ πᾶσα ἐνέργεια πάντων τῶν διεπώντων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν πρέπει νὰ εἴναι πῶς νὰ περισκευάσῃται ἄνδρες ἄξιους τοῦ ἱεροσκόπου ἐν ἀνθρώποις λειτουργήματος καὶ πῶς νὰ ἀπομακρύνῃσι τῆς ἱερέας τραπέζης ἀνθρώπους, οἵτινες καὶ τῆς εἰς τὰς τραπέζας τῶν ἐσχάτων ξηνοδοχείων διακονίας ὑπάρχουσιν ἀνάξιοι.

ΠΙΣΤΕΥΩ

Πιστεύω καὶ πιστεύεις καὶ πιστεύει μετ' ἡμῶν πᾶς ἄνθρωπος. Πιστεύομεν δὲ πάντες, διότι συναισθανόμεθα καὶ νοοῦμεν καὶ θέλομεν, τῆς δὲ τοιαύτης ἀνθρωπείου φύσεως ἐναγκαλίον ἐπακόλουθον εἶνε τὸ πιστεῦν. Ἀνθρώπος μηδεμίαν ἔχων πίστιν οὔτε ὑπάρχει οὔτε ἐγένετο οὔτε γενήσεται. Ἐὰν δ' ἐπινοῖς μύρον παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὅστις εἰς οὐδὲν ἀπολύτως πιστεύει, ἐκ τῆς τοιαύτης παραδοχῆς τί εἶνε δυνατόν νὰ ἀκολουθήσῃ;

Ἰδοὺ τί: Τῷ λέγω· Μὴ βλέπεις; Μοὶ λέγει· Ἄν πιστεύω ὅτι σὲ βλέπω. Τῷ λέγω· Μὴ ἀκούεις; Μοὶ λέγει· Ἄν πιστεύω ὅτι σὲ ἀκούω. Τῷ λέγω· Ὑπάρχεις; Μοὶ λέγει· Ἄν πιστεύω ὅτι ὑπάρχω. Τῷ λέγω· Φέρε. Μοὶ λέγει· Ἄν πιστεύω ὅτι ὑπάρχει φεγγητόν. Τὸν ὁρίζω· Σιωπᾷ. Τὸν ὁρίζω· Σιωπᾷ. Τὸν σύρω· Σιωπᾷ. Πραγματὶ τὸ σιωπᾶν, τὸ μηδὲν θέλει, τὸ μηδὲν νοεῖν, τὸ ἀκαιοσθητεῖν, τὸ ἀδρανεῖν,

αὐτὴ εἶνε ἡ ἀκριβὴς ἀκολουθία τοῦ μηδὲν πιστεῦν. Διότι, ὅταν λέγω εἰς τὸν μηδεμίαν κατ' ἐπαγγελίαν ἔχοντα πίστιν. Μὴ ἀκούεις; αὐτὸς δὲ λέγει· Ἄν πιστεύω ὅτι σὲ ἀκούω· τὸ ὅτι ἀποκρίνεται εἰς τὴν ἐρώτησίν μου, τοῦτο σημαίνει ὅτι μὴ ἀκούει καὶ ὅτι πιστεύει ὅτι μὴ ἀκούει, ἐκτὸς ἐὰν ὑποθέσωμεν τὴν ἀπόκρισιν ὡς ἀσυνειδήτως γενομένην. Ἀνθρώπος λοιπὸν μηδεμίαν ἀπολύτως ἔχων πίστιν εἶνε ἐδύνατον νὰ ὑπάρξῃ, ἐὰν δ' ἐπινοῖς τοιοῦτός τις νοηθῇ, οὔτως ἔστιν ἔκτρομα τῆς ἀνθρωπείου φύσεως.

Ἄλλ' οὔτε ἄνθρωπος εἰς πάντα ἀπολύτως πιστεύειν ὑπάρχει.

Ἀνθρώπος εἰς πάντα ἀπολύτως πιστεύει καὶ μηδεμίαν μηδεμίως ἔχων ἀπιστίαν ἔσται, καὶ ἐπινοῖς μύρον νοούμενος, ἀλογώτερόν τι ἢ καὶ μωρότερον καὶ τρυτηλωδέστερον. Ὡς ὑποθέσωμεν ὅτι ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν ἄνθρωπον εἰς πάντα ἀπολύτως πιστεύοντα. Καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς τί εἶνε δυνατόν νὰ ἀκολουθήσῃ; Ἰδοὺ τί:

Τῷ λέγω· Ὑπάρχεις. Μοὶ λέγει· Ὑπάρχω. Τῷ λέγω· Ἄν ὑπάρχεις. Μοὶ λέγει· Ἄν ὑπάρχω. Τῷ λέγω· Φέρε τὸν λίκον τοῦτον· εἶνε λαμπρὸν φεγγητόν· πρὸς τὸν φέγγεις. Καὶ λαμβάνει τὸν λίκον· ἔτοιμος νὰ τὸν φέρῃ. Τῷ λέγω· Ὑψὺ αὐτόν· μὴ τὸν φέγγεις. Καὶ τὸν ὀψίται. Τῷ λέγω· Κίθου ἐπὶ τῆς ἀνθρακῆς ἐκείνης· εἶνε λαμπρὸν κίθισμα. Καὶ ὑπάγει νὰ καθίσῃ. Ἀλλὰ προλαμβάνων τῷ λέγω· Μὴ θὰ καθῇς στήθι. Καὶ ἵσταται.

Ἄν ὑπάρχει λοιπὸν μετὰ τῶν ἀνθρώπων οὔτε ἄνθρωπος εἰς πάντα ἀπολύτως ἀπιστῶν οὔτε ἄνθρωπος εἰς πάντα ἀπολύτως πιστεύων· ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος εἰς τινα μὲν πιστεύει, εἰς ἄλλα δὲ ἀπιστεῖ. Ἄν σοὶ εἴπω· Πιστεύεις ὅτι ὑπάρχεις; Θὰ μοὶ εἴπῃς· Ναι· τὸ πιστεύω. Ἄν δὲ σοὶ εἴπω· Πιστεύεις ὅτι δὲν ὑπάρχεις; Θὰ μοὶ εἴπῃς· Ὁχι· δὲν τὸ πιστεύω. Εἰς τὸ ἔχεις πλήρη πίστιν· εἰς τὸ ἄλλο ἔχεις πλήρη ἀπιστίαν. Ἄν ὅμως φέρωμεν ψήφους εἰς τὴν χεῖρά μου κεκλεισμένους πρὸς ἐρωτήσιν· Ἔχω ἄξιον ἢ περιττὸν ἀριθμὸν ψήφων; Ἄν δύναμαι ἐνταῦθα νὰ ἔχῃς οὔτε πλήρη πίστιν οὔτε πλήρη ἀπιστίαν. Εἶνε ἄξιός; Ὁ ἀριθμὸς; Ἦτος. Εἶνε περιττός; Ἦτος. Τόσον πιστεύεις εἰς τὸ ἔν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἄλλο· τόσον δ' ἀπιστεῖς εἰς τοῦτο, ὅσον καὶ εἰς ἐκεῖνο. Τίς λοιπὸν εἶνε ἡ κήρυξις αὐτῇ μετὰ τὸν νῦν καὶ τοῦ ὄχι, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀπιστίας; εἶνε ἡ ἀμφιβολία. Ὡς πᾶς ἀσφαρκῶν ἄνθρωπος πιστεύει ἢ ἀπιστεῖ ἢ ἀμφιβάλλει περὶ τινος.

Ἡ καρδιά ἡμῶν ὑποτάσσεται πρὸς ζυγόν· ἔχει καὶ αὐτὴ οἶνον δύο πλάστιγγας, ἔρπεν μὲν τὴν τῆς πίστεως, ἐκείθεν δὲ τὴν τῆς ἀπιστίας. Ἐχέεις πλήρη περὶ τινος πίστιν; Κατέχεται ἡ πλά-

στιγὴ τῆς πίστεως καὶ αἴρεται ἡ τῆς ἀπιστίας. Ἀπιστεῖς; Συμβαίνει τὸ ἀντίστροφον. Πιστεύεις ὅσον καὶ ἀπιστεῖς; Ἰσορροποῦσιν αἱ δύο πλάστιγγες. Πιστεύεις ἢ ἀπιστεῖς μᾶλλον ἢ ἥττον; Κατὰ ταῦτα κλίνει καὶ ἐκατέρω πλάστιγγι. Ἐν ταῖς κινήσεσι ταύταις τῆς καρδίας τρεῖς σημεῖα ὑπάρχουσι σταθερὰ ἢ πλήρης πίστις, τὸ ἔν ἔκρον· ἡ πλήρης ἀπιστία, τὸ ἔτερον ἔκρον· καὶ ἡ ἰσορροπία ἀμφιβολία, τὸ μέσον. Ἐντεῦθεν καὶ ἐκείθεν τῆς ἰσορροπίας ἀμφιβολίας ὑπάρχουσι μυρία σημεῖα, πρὸς ἃ φέρεται ὁ ζυγὸς τῆς καρδίας ἡμῶν κλίνειν ἢ πρὸς τὴν τελείαν περὶ τινος πίστιν, ἢ πρὸς τὴν τελείαν ἀπιστίαν. Ὑπάρχουσι λοιπὸν μυριοὶ βαθμοὶ ἀμφιβολίας, ἧτις καταιτῇ εἰς πίστιν ἢ ἀπιστίαν κατὰ προσέγγισιν.

Καρδίαν λέγοντες ἐννοοῦμεν οὐχὶ τὴν αἰσθητήν, τὴν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὴν νοητήν, τὴν τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Καρδίαν ἐννοοῦμεν καὶ κέντρον τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, τὸ ἐν αὐτῷ, τὴν βούλησιν, ἧτις κύριον ἔργον ἔχει τὸ πιστεῦν, τὸ ἀπιστεῖν, τὸ ἀμφιβάλλειν. Πιστεῦε, ὦ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, ἀπίστει, ἀμφιβάλλε. Ἀλλὰ πῶς; Ἐν πᾶν ἔργον ἔχει τοὺς νόμους καὶ κανόνας αὐτοῦ, κατ' οὓς γινόμενον καλῶς γίνεται, καὶ παρ' οὓς γινόμενον κακῶς γίνεται, ἐὰν δὲ τὸ πιστεῦν, τὸ ἀπιστεῖν, τὸ ἀμφιβάλλειν, εἴνε τὸ κύριον ἔργον τοῦ κυρίου ἀνθρώπου, τῆς καρδίας, ἐπομένως δὲ τὸ ἔργον τῶν ἔργων, ἔπεται ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο πρέπει νὰ γίνηται, ἵνα καλῶς γίνηται, κατὰ νόμους καὶ κανόνας, ὧν ἡ μελέτη καὶ κατανόησις καὶ ἐφαρμογὴ εἶνε τὸ πρῶτιστον τῶν ἡμετέρων καθηκόντων, καὶ οὓς παραλείποντες ἀνάγκη περὶ πάντα νὰ χαλαινόμεν. Νὰ πιστεύω· ἀλλ' εἰς τί; Νὰ ἀπιστῶ· ἀλλ' εἰς τί; Νὰ ἀμφιβάλλω· ἀλλ' εἰς τί;

Πιστεῦε εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἀπίστει εἰς τὸ ψεῦδος. Ἀμφιβάλλε εἰς τὸ μὴ παρῆγον πλήρη πειστήριον τῆς ἐκείνου ἀληθείας ἢ τοῦ ψεύδους.

Ἀλλὰ τίς ἡ ἀλήθεια; τί δὲ τὸ ψεῦδος; Ἀλήθεια εἶνε τὸ νόημα, ἡ ἰδέα, ὁ λόγος ὁ εἰκονίζων καὶ παριστῶν τὸ ὄν καὶ τὸ γινόμενον ὅτι εἶνε καὶ γίνεται καὶ ὡς καὶ οἷον πράγματι εἶνε καὶ γίνεται ἢ ἐγένετο ἢ γενήσεται. Ἰδοὺ μία ἀλήθεια· Ἐγὼ ὁ πᾶς ὁ λόγος οὗτος εἶνε ἀλήθεια, διότι παριστᾷ τὸ ὑπάρχον ὅτι ὑπάρχει καὶ δὲν ἀρνεῖται ἀπ' αὐτοῦ τὴν ὑπαρξίν, ἧτις εἶνε ἡ πρώτη ἰδέα, τὸ πρῶτον νόημα, ὁ πρῶτος λόγος, τοῦ ὁποίου τὴν πίστιν ἐπιβάλλει ἀμέσως καὶ ἡ συνειδήσις καὶ ἡ αἰσθησις εἰς τὴν ἐμὴν καρδίαν, ἧτις καὶ νὰ θέλῃ δὲν δύναται νὰ τὴν ἀπορρίψῃ. Πσεῦδος δὲ εἶνε τὸ ἐναντίον τῆς ἀληθείας, τὸ νόημα, ἡ ἰδέα, ὁ λόγος ὁ μὴ εἰκονίζων μὴδὲ παριστῶν τὸ ὄν καὶ τὸ γινόμενον ὅτι εἶνε καὶ γίνεται

καὶ ὡς καὶ οἷον πράγματι εἶνε καὶ γίνεται ἢ ἐγένετο ἢ γενήσεται. Ἰδοὺ καὶ ἔν ψεῦδος· Ἐγὼ δὲ νὺ πᾶς ὁ λόγος οὗτος εἶνε ψεῦδος, διότι δὲν παριστᾷ τὸ ὑπάρχον ὅτι ὑπάρχει, ἀλλ' ἀρνεῖται ἀπ' αὐτοῦ τὴν ὑπαρξίν, τὴν ὁποίαν ἡ καρδιά ἡμῶν καὶ νὰ θέλῃ δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ. Προσπαθήσατε νὰ πείσητε ἑαυτοὺς ὅτι δὲν ὑπάρχετε. Ἀδύνατον. Ἡ καρδιά πρὸς τῆς ἰδέας ταύτης κλείεται ἐρημικῶς· τὴν ἀποκρούει· δὲν τὴν δέχεται οὐδαμῶς. Ἀλλὰ πρὸς τῆς ἀληθείας ὅτι ὑπάρχομεν ἡ καρδιά ἡμῶν ἀναπετινύσκει τὰς ἐκείνης πύλας καὶ τὴν δέχεται καὶ ἐπαναπύεται ἐπ' αὐτῇ, ὡς ὁ λάφυρος ἡμῶν καὶ οἱ πνεύμονες εἰσδεχόμενοι ἀδιαλείπτως τὸν ἀέρα ἀναπνέονται ἐπ' αὐτῇ, ἐνθ' ἀποκρούουσι καὶ ἐκβάλλουσι μετὰ ἐπανειλημμένης βηχός, ἐὰν καὶ θανάτις τις ὕδατος ἢ κλύης τροφῆς παρεισθῇ εἰς αὐτοὺς. Ποῖα ἀναλογία! Ἡ καρδιά τοῦ πνευματικοῦ ὄργανισμοῦ ἡμῶν ἐπλάσθη διὰ τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἐπλάσθη ἡ καρδιά τοῦ ὕλικου ἡμῶν ὄργανισμοῦ διὰ τὸ αἷμα. Τί ἐστὶ καρδιά; Δοχεῖον προσωρισμένον εἰς τὸ νὰ εἰσδέχεται καὶ νὰ ἐκπέμπῃ τὸ αἷμα εἰς ζωογόνησιν τοῦ αἰσθητοῦ ἀνθρώπου, καὶ δοχεῖον πνευματικὸν προσωρισμένον εἰς τὸ νὰ εἰσδέχεται τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ζωογονῇ δι' αὐτῆς ὅλον τὸν πνευματικὸν ἄνθρωπον. Ὡς ὁ ὀφθαλμὸς διὰ τὸ φῶς καὶ τὸ φῶς διὰ τὸν ὀφθαλμὸν, οὔτως ἡ καρδιά διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ τὴν καρδίαν. Τί τὸ πρῶτον καθήκον τῆς καρδίας; Νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν. Τί τὸ πρῶτον δικαίωμα τῆς ἀληθείας; Νὰ πιστευθῇ ὑπὸ τῆς καρδίας. Φύσει δ' ὁ ὀφθαλμὸς, ἀνοιγόμενος πρὸ τοῦ φωτός, κλείεται πρὸ τοῦ σκότους. Οὔτω καὶ ἡ καρδιά ἀνοιγόμενη πρὸς τῆς ἀληθείας ἀπείλει νὰ κλείσῃ πρὸ τοῦ ψεύδους. Πίστενε, ὦ καρδιά μου, εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀπίστει εἰς τὸ ψεῦδος. Ἡ πίστις εἰς τὴν ἀλήθειαν ζωογονεῖ. Ἡ ἀπίστις εἰς τὸ ψεῦδος θανάτου.

Πῶς τοῦτο; Ἰδοὺ πῶς. Ἀς λάβωμεν μίαν ἀλήθειαν, οἷα αὕτη· Ὁ ἄρτος τοῦ εἴφει. Ἡ πίστις εἰς τὴν ἀλήθειαν ταύτην κινεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα τρώγωσιν ἄρτον, τρώγουντες δὲ τρέφονται δι' αὐτοῦ. Ἀς λάβωμεν καὶ ἔν ψεῦδος, οἷον τοῦτο· Τὸ δηλητήριον τοῦ εἴφει. Ἐὰν τις πιστεύσας εἰς τὸ ψεῦδος τοῦτο φάγῃ δηλητήριον, θνήσκει ἀμέσως ὑπ' αὐτοῦ. Ὑπάρχει καὶ ἄλλου παραδείγματος ἀνάγκη; Ἰδοὺ ἔν ἐτι. Ὁ ἀνὴρ ποσειπεί νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ θάλλῃ τὴν γυναικά του ὡς τὸν καλλίτερόν του φίλον. Ἡ πίστις εἰς τὴν ἀλήθειαν ταύτην καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἐκ τε τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ ἐκ τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα φέρει εἰς τὴν οἰκογένειαν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. Ὁ ἄνθρωπος

ποσ πρόπει νὰ ἔργαζῃ καὶ νὰ θάλῃ πῃ τὸν θρῆν ὡς τὸν καλλίτερόν τοῦ φίλου. Ἐάν τις πιστεύσας εἰς τὸ ψεῦδος τοῦτο παραισθήσῃ ὅφιν σθένουν εἰς τὴν κλήρην αὐτοῦ, πλήττεται ἀμέσως καὶ θνήσκει ὑπὸ τοῦ θρῆνος. Ὡς καρδία μου καὶ ὡς καρδία πάντων τῶν φίλων μου, πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὡς πιστεύωμεν λοιπὸν εἰς τὴν ἀλήθειαν, διότι ἡ πίστις εἰς τὴν ἀλήθειαν ζωογονεῖ, καὶ ὡς ἀπιστῶμεν εἰς τὸ ψεῦδος, διότι ἡ πίστις εἰς τὸ ψεῦδος θανάτου.

Διὰ τὸ Ἐὐαγγέλιον τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων ἄλλων τὴν πίστιν. Διότι εἶνε ἀλήθεια, καὶ τὸ πρῶτον δικαίωμα τῆς ἀληθείας εἶνε νὰ ἀπαιτῇ τὴν πίστιν. Ἄνευ πίστεως ἀδύνατον εὐαγγελισθῆναι τῷ θρῆν. Ὁ πιστεύσας σωθίσεται ὁ ἀπιστήσας κατακυριεύσεται. Διὰ τοῦτο τὸ σύμβολον τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶνε τὸ: **Πιστεύω.**

Κ. ΔΙΔΑΧΕΙΣ ΜΑΣ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

Ὡς ἡ λίσθησιν, Χριστέ, λαοί,
μυρία ἔθνη σὲ προσκυνοῦν,
πρὸς σὲ νὰ στρέφω καὶ ἐγὼ καὶ
ποῦθ' καρδίαν, ψυχὴν καὶ νοῦν.

Τοῦ νοῦ μου ἔσο σὺ φωτισμός,
καὶ τῆς καρδίας μου πάλος σὺ,
σὺ τῆς ψυχῆς μου ἐξαρτισμός,
τοῦ μέλλοντός μου ἑλπίς χρυσή.

ΚΑΛΥΨΩ ΗΑΡΡΥ.

Ο Χ. Ν. Μ. ΔΑΜΑΛΑΣ ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ

Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας κ. Ν. Μ. Δαμαλᾶς ἐδημοσίωσεν εἰς τρία φύλλα τῶν «Καιρῶν» (396, 397, 398) ἱστορικὴν περὶ νηστείας μελέτην, ἐν ᾗ δύναται τις νὰ ἴδῃ πῶς ἐνήστευον οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρότεροι χριστιανοί, πῶς οὐ μετ' αὐτοὺς, πῶς μετὰ ταῦτα ἡ νηστεία ἐγένετο ἢ ἐκ συνήθειας ἢ κατὰ διάταξιν ἐκκλησιαστικὴν, καὶ πῶς, ὁφείλων τις νὰ φυλάττῃ τὴν τοιαύτην ἐκκλησιαστικὴν διάταξιν, πρέπει νὰ νηστεύῃ σήμερον. Πάντα ταῦτα ὁ κ. καθηγητὴς λέγει οὐδὲν αὐτοσχεδιάζων, ἀλλὰ μεμαρτυρημένως ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν ἢ περιπεμπῶν εἰς ταῦτας.

Οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ χριστιανοὶ τῶν πρώτων αἰώνων δὲν εἶχον τοὺς ἡ ὠρισμένους καιροὺς, καθ' οὓς συνηθίζεται κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν ἡ νηστεία, οὔτε δὴλα δὴ τὰς 7 ἑβδομάδας τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς εἶχον, οὔτε τὴν πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἑλλησις ἄλλο ποσὸν ἡμερῶν, οὔτε τὰς 15 ἡμέρας τοῦ ἀγρού-

στοῦ, οὔτε τὰς 40 πρὸ τῶν Χριστουγέννων, πρὸς τοὺς οὔτε βρώματα εἶχον ὠρισμένα, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ ἀπέχωνται, οὔτε ἄλλα, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ ἐπαύωνται. Ἡ νηστεία παρ' ἐκείνοις ἐγένετο κυριολεκτικῶς, ἦτο δὴλα δὴ ἀποχή ἀπὸ πείνης, τροφῆς καὶ μίαν ἡμέραν ἢ ἐπὶ ἓν ἡμερονοκτίον. Ὁ χρόνος τῶν νηστειῶν δὲν ἦτο ἐπιβεβλημένος εἰς ἡμετέρας ἡμᾶς ἢ πάντες οἱ χριστιανοὶ πόλεως τινοῦ ἐνήστευον πρωιματικῶς ὁσάκις καὶ ὅσον καὶ ὅπως ἠρέσκοντο, ἢ διότι ἤθελον νὰ ἀσκηθῶσιν εἰς τὴν ἐγκράτειαν, ἢ διότι ἤθελον νὰ προσερχθῶσιν ἀπειρησμένως καὶ ἐκτενῶς, ἢ διότι προκατασκευάζοντο εἰς ἐπίσημόν τινα πρᾶξιν, οἷον χειροτονίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀπὸ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς εἶχον ὠρισμένην μόνον τὴν μεγάλην παρασκευὴν εἰς νηστείαν, συνήθιστον δὲ νὰ νηστεύωσι καὶ κατὰ τὰς ἄλλας τετράδας καὶ παρασκευὰς τοῦ ἔτους περὶ τὰς ἀποστόλων, ἢ ὀλίγον μόνον ἄσπον καὶ ἴσως τρώγοντες περὶ τὴν ἐσπέραν. Οὕτως εἶχον τὰ πρόγμματα κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας. Οἱ δὲ οὐκ ἐκτὸς τῆς μεγάλης παρασκευῆς ἐνήστευον τότε καὶ τὸ μέγα σάββατον, τινὲς ἐνήστευον πρωιματικῶς καὶ πᾶσαν τὴν μεγάλην ἑβδομάδα, ἄλλοι δὲ καὶ 40 ἡμέρας πρὸ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος εἰς ἀνέμνησιν τῆς νηστείας, ἣν ἐποιήσαν ὁ Κύριος μετὰ τὴν ἐναντίον βίπτισιν. Ἐνήστευον δὲ ἄλλοι ἄλλως κατὰ τὰς 40 ἡμέρας, οἱ μὲν ἐν συνεχεῖς πέντες, οἱ δὲ καὶ κατὰ διαλείμματα τινὰς, οἱ μὲν, ἀποστρέφοντες δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἐτρώγον τὴν ἐσπέραν ὁτιδήποτε, οἱ δὲ μόνον πρωϊνὰς ὀσάκις ἄλλοι δὲ καὶ τὴν μεσημβρίαν ἐτρώγον λιτὴν τι καὶ ξηρὴν φρυγανίαν. Αἱ συνήθειαι αὗται ἦσαν διάφοροι μάλιστα κατὰ τόπους διαφόρους ὅπου τῶν κατὰ μέτρος ἐπισκόπων τινῶν καιροὶ ἐξορίσθησαν. Μόλις ἡ ἑκτὴ οἰκουμένηκὴ σύνοδος, τὴν ἑβδόμην μετὰ Χριστοῦ αἰῶνα, διὰ τοῦ ἑβδω καὶ πέντος αὐτῆς ὠρισεν, ἵνα πᾶσα ἡ ἀπὸ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησία ἀκολουθῇ ἐν τῇ νηστείᾳ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, κατὰ τὰς πρὸ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος 40 ἡμέρας οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀπέχωνται κρατῶν, ὥων καὶ τυροῦ. Ὡστε κυριολογικῶς εἶνε ἡ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ὠρισθεῖσα ὑπὸ τῆς ἑκτῆς οἰκουμένηκῆς συνόδου καὶ ἡ τῆς τετάρτης καὶ παρασκευῆς περιλαμβανόμενῃ εἰς τὰς ὑποστυλικὰς διατάξεις. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι νηστεῖαι ἐπεκράτησαν δι' ἐκτενῆ συνήθειαν, διότι τὰ τυπικά, ἕτινα ἐκινῶνται τὴν ἐν ταῖς μοναῖς δίαιταν, ἴσχυον καὶ ὀλίγον καὶ εἰς τὰς πόλεις, εἰς ἐποχὴν μεταμετατέθησαν τῶν οἰκουμένηκων συνόδων.

Ἀναβανόμενον λοιπὸν ὁπ' ὅφει καὶ τῶν τοιαύτων τυπικῶν, ὁ κ. καθηγητὴς φρονεῖ, ὅτι, ἵνα τηρῇ τις τὰς κρατούσας ἐν τῇ ὁρθόδοξῃ

ἐκκλησίᾳ ἡμῶν διατάξεις, πρέπει νὰ νηστεύῃ ὡς ἑξῆς:

1. Τὴν μεγάλην παρασκευὴν τελεῖα ἡσυχία ἐρησφραγία δὲ μόνον μετὰ μεσημβρίαν κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μεγάλης ἑβδομάδος τὴν δὲ μεγάλην πέμπτην μετὰ μεσημβρίαν καὶ ὀλίγον ἔλαιον.

2. Τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς ἡμνηστέας, μετὰ μεσημβρίαν ὀλίγον ἔλαιον, καὶ τὸ πολὺ ξηρὸν ἔχθους καὶ τὸ τίριχος αὐτῶν κατὰ δὲ πᾶσαν ἄλλην τετάρτην καὶ παρασκευὴν ἐρησφραγία.

3. Τὰ σάββατα καὶ τὰς κυριακὰς τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ 7 ἡμέρας πρὸ τῶν Χριστουγέννων, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Μεταμορφώσεως, πρὸς δὲ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποτομῆς τοῦ Προδρόμου καὶ τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ κατέλυσιν ἔχθους.

Ὁ τῆς νηστείας σκοπός, ἐπάγεται τέλος δὲ κ. καθηγητῆς, εἶνε κυρίως πνευματικὸς, εἶνε ἡ διὰ τελείας ἀστικής εἴτε καὶ ἐρησφραγίας καὶ λιτῆς διαίτης εὐκαιρία καὶ παρασκευὴ εἰς τὰ πνευματικὰ ἔργα τῆς προσευχῆς καὶ μελέτης τῶν θείων. Οὐχ ἦτον δὲ ὁφελιμὸς εἶνε ἡ νηστεία καὶ εἰς τὴν σωματικὴν ὑγίαν, διότι ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ λιτότης τοῦ βίου εἰσὶν ἀπαραιτήτοι ὅροι καὶ συνθήκαι πρὸς ὑγίαν καὶ μακροβιότητα, ὡς ἡ διαιτητικὴ διδάσκει.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ὁ «Χρόνος τῶν Παρισίων» ἐκφέρει τὸ ἔργον τῶν καθολικῶν ἱεραποστόλων καταπλημμυρούμενων τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐκπαιδευμένων ἐκονομῶν ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ τὴν νεολαίαν αὐτῆς, συνιστᾷ δὲ τὴν ὑποστήριξιν αὐτῶν ἐπάγων καὶ τὸ ὑπὸ αὐτοκρατορὸς τινοῦ τῆς Κίνας θηθέν, ὅτι οἱ νόμοι προσκαίρως περιστέλλονται, ἐν ᾗ ἡ ἐκπαίδευσις μόνον διασφύζει διὰ πάντας. — Συνεισφορὰι μεγάλαι γίνονται ὑπὸ τῶν δυτικῶν ὑπὲρ τῶν ἱεραποστόλων διατρέχοντων καὶ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικής τίς ἐνδοξα μεθυσίαν πολλὰς τῆς ζωῆς αὐτῶν. Τύσαι εἶνε αἱ ὑπὲρ αὐτῶν συνεισφοραὶ καὶ αἱ κυβερνητικαὶ χορηγίαι καὶ εἰς τὸσον ὀλίγα αὐτοὶ καὶ αἱ τοῦ ἐλλείους ἀδελφῶν ἀναστάντες, ὥστε ἰδρῶσιν διαφόρους σχολὰς, πανεπιστήμια, ἀκαδημίας, νοσοκομεῖα, φροντιστήρια καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Πάντες σχεδὸν εἰσι πεπαιδευμένοι. ἱεραποστολὸι διενθύνουσι τὰ ἀποστολικὰ τοῦ Ζι-Κα-νὸς τῆς Βομβέης, τῆς Βαλκάνης, τοῦ Darjeeling τοῦ Σινδνεῦ καὶ τῆς Τσανακίβας ἐν Μαδαγασκάρ. — Ἡ ἐκτὴ σύνοδος τῆς Ρωσίας ἀπεγγόρευσε τὴν ἑνὲς ἀδελφῆς αὐτῆς σολογὴν συνδρομῶν ἐν Ρωσίᾳ ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μοναζόντων. — Διὰ πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐγκυ-

* Σ. Α. Περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῶν νηστειῶν ἀπάγει διάταξιν καθιερωμένην ἡδὲ εἰς τὰ τυπικά τῆς ἐκκλησίας καὶ ἵνα αὕτη μεταβληθῇ ἀπαιτεῖται προηγουμένη συνεννόησις τῶν συνόδων τῶν διαφόρων ὁρθόδοξων κρατῶν μετὰ τῶν τεσσάρων πατριαρχείων.

κλίον ἀπεγορεύθῃ εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν ἀναμνηστὴν θρόνον ἀρχιερεῖς ἡ χειροτονίαν κληρικῶν ποροχομένων ἐξ ἄλλης ἐκκλησίας ἢ παροικίας, διότι, λέγει ἡ ἐκκλησία, ἔλαθον ὑπερβιβάσθαι εἰς τὸ τῆς ἱεραρχίας ἔξωθεν ἀνδρες διαβεβλημένους καὶ πονηρὰς ὑπολήψεις, οἱ δὲ τούτους χειροτονήσαντες ἀρχιερεῖς, ἀμειψινοῦντες περὶ τῆς ἀκριβοῦς τῶν ἱερῶν κανόνων τηρήσεως, ἀγνοοῦσιν ἵπως ἡλένης βλάβης καὶ συγχύσεως τῇ ἐκκλησίᾳ παρτίται γίνονται, ἡλένη δ' ἐπιστρέφουσι τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἐκδόσεως δι' αὐτῶν πεπονημένων. —

Ἀπὸ τῆς ἐνδοξίας τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς πρῶτης καὶ ἑσπέρως πύλλονται αἱ κεκαυνομένη ἀκολουθίαι ἐν τῷ ἀνακτορικῷ καὶ παραιομένῃ τῆς βασιλικῆς αἰαγνείας. — Κατὰ τὸ 1859 ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Πετροπόλεως Γρηγόριος κατέβαλεν εἰς τὴν ἁγίαν τῆς Ρωσίας σύνοδον 3500 ὁμόβληται, ἵνα γράφῃ σύγγραμμα ἀποδεικνύον ὅτι ἀληθὴς ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ ὁρθόδοξος. Ἐπειδὴ οὐδὲν μέχρι τοῦ 1887 παρνοαισθη τοιοῦτον σύγγραμμα, τὸ καταβλήθῃ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ποσὸν ἀνέχετο τότε μετὰ τῶν τόκων εἰς 36000 φρ. Ὁ τοῦ τοιοῦτου συγγράμματος συγγραφεὺς, ἵνα λάβῃ τὸ ἄνω βραβεῖον ἔπρεπε εἰς Ν' ἀποδείξῃ διὰ τῆς αὐθεντίας τῶν Γραφῶν, τῶν Συνόδων καὶ τῶν Πατέρων οἱ μόνῃ ἀληθῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία εἶνε ἡ ὁρθόδοξος (β'). ὅτι ὁ πᾶσις κατὰ τὰς αὐτὰς πηγὰς κακῶς ἀντιποιεῖται τὸ πρῶτον ἐν πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ (γ'). ὅτι αὐτὸς ἡ τῶν διαμαρτυρουμένων ἐκκλησία ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς τὴν ἀλήθειαν. Ἀγνοοῦν ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ ἑβραβδόμῃ παρνοαισθη τοιοῦτο σύγγραμμα. Περὶ τοῦτου παρακαλεῖται ὁ ἐν Πετροπόλει ἐφημέριος τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος ἀρχιεραρχεῖς κ. Νέσφ. Παγίδας νὰ πληροφωρίσῃ τοὺς ἀναγνώστας τῆς ἡμετέρας. — Τὴν κατ' ἐλευθέρῃ μετὰφρασιν πραγματείας τοῦ ἐν Σόφῳ ἀνακτορικῶν τοῦ Σουλίου καὶ συνεργάτου ἐν τῇ συντάξει τοῦ περιοδικοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Μαρίνου ἐπιγραφόμενῃ «Ἐπιστολὴ φίλου πρὸς φίλον περὶ ἀπιστίας κτλ.» ἀναδημοσιεύσας ἐκ τῆς ἡμετέρας ἡ «Μεταρρυθμίσις» ἀπεκρίσας ἐπιλέγει: «Ἀπομνηστέον ἀμείνον ἐπιστολῇ φίλου πρὸς φίλον περὶ θεολογικῆς ἀδιαφορίας πραγματευομένη» διότι δυστυχῶς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἔνεκα τῆς ἐπικρατήσεως καὶ ὑπερβολῆς τῆς ὕλης ἐν ἄλλοις καιροῖς ὡς καὶ ἔνεκα τοῦ συγχρωτισμοῦ μετὰ τῶν ἀποφῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, παρ' οἷς ἀπαντᾷ πολὺ καὶ θεολογικὰ καὶ ἡθικὰ πλάνα καὶ ἀσχημίας, καὶ τέλος ἔνεκα τῆς μὴ κατὰ Χριστὸν ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν ἐξωκλεισμένων καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πολλοὶ θεοσκευτικῶς καὶ οἱ πλείους σήμερον ἀμαρτάνοντες μόνον χριστιανοί, ἀλλὰ τίς εἶνε χριστιανισμός καὶ τί θεοσκεία ἀγνοοῦσι παντελῶς, διότι ἐθεωρήθη ὑπὸ τινῶν στενοκεφάλων καὶ μωρῶν καὶ ἡ διδασκαλία τῶν θεοσκευτικῶν μαθημάτων, δι' ὧν καὶ ὁ νοῦς μαρφοῦται καὶ ἡ καρδία ἀναπλάσσεται καὶ αἱ ἀλήθειαι ἕως ἐξαλείφονται, ἐθεωρήθη, λέγομεν, ὡς μωρία καὶ γελοῖα εἰς τι μάθημα. Διὶ λησμονήσασθαι ὅτι τὸ ἕτατον καταφύγιον ἡμῶν εἶνε αὐτὴ καὶ μόνῃ ἡ θεοσκεία, ἐν ᾗ θὰ εὐρωμεν τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν περιστάσιν ἐκείνην, ἣν οὔτε οἱ φίλοι οὔτε οἱ συγγενεῖς ἄλλ' οὔτε ἄλλος τις δύναται νὰ παράσῃ ἡμῖν. — Ὁ κ. Μελέτιος Σακελλαρόπουλος, ἀναγγέλλει τὴν ἐκδοσιν τῆς περὶ Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος πραγματείας κατὰ μετάφρασιν ἐν τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Νεστορίδου. Ἡ πραγματεία αὕτη, ἥς μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ περιοδικῷ «Σωτήρ», βραβεύεται ἐν Γαλλίᾳ, ἀναιρεῖ δι' ἐπιχειρημάτων ἐλημμένων ἐκ τῆς ἱστορίας, τῆς λογικῆς καὶ τῆς λατρικῆς πάσης τὰς μέχρι τοῦδε προβαλλομένας ἐνστάσεις κατὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. — Οὐδὲν σωματεῖον τοῦ λοιποῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἰσχυρῇται οὐδὲ συνάσῃ τις νὰ συλλέγῃται ἐν Τουρσίᾳ ἄνευ

κυβερνητικῆς αἰθείας. Τυχεύει ἀπαράφρασις τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν διεβιβάσθη εἰς τοὺς χρονογραφικοὺς πληθύνοντες διὰ πατριωτικῆς ἐγκυκλίου. — Ἐν Καισαρείᾳ ἀπάρχει ἱεραικὴ σχολὴ συντηρημένη ὑπὸ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ δημογενοῦς κ. Θ. Ἑμ. Ρουδανιάνη καὶ διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ἠλιάδου. — Ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ κ. Δημάργου συναπεφάσισαν, ὅπως ἀπαγορευθῇ ἡ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις χορῆς τοῦ ἐκθεσίου κηρύ. — Τῇ Κοριναίᾳ, 11 τρέχοντος, ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἱερουργήσας ἐδίδαξεν εἰς τὴν οὐκὴν τῆς ἁγίας Περσέως ἐν Μεγάροις. — Ὁ «Πήγασος» Λευκάδος γράφει ὅτι ἡ μεγαλειότης ἐπιθυμῇ τῶν Λευκαδίων εἶνε ἢ διὰ τὴν νῆσον αὐτῶν ἐκλογὴ ἀρχιερέως· περὶ τούτου παρκαταλαβὰ θερμοῦς καὶ φρονεῖν ἢ κυβερνῆσαι. — Ἡ αὐτὴ ἐφημερὶς γράφει ὅτι ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἡ Λευκάς στερημένη ποθεῖ ἱεροκήρυκα.

ΔΩΡΕΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ «ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ»

Ὁ μικρασιώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Νικόδημος δὲ ἐπιστολῆς αὐτοῦ δημοσιευθεμένης προσεχῶς ἐβλόγαν τὰ ἔργα τοῦ Συλλόγου ἐδωρήσαντο ὑπὲρ μὲν τοῦ περιοδικοῦ φρ. χρ. 150, ὑπὲρ δὲ τοῦ ταμείου τοῦ «Ἀπ. Παύλου» ὁμοίως φρ. χρ. 150, δηλῶν ὅτι θέλει παρῆχει ὑπὲρ τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» τακτικὴν κατ' ἔτος ἐπιχορήγησιν ἐκ φρ. χρ. 100.

Ὁ ἐν Σόφῳ τραπεζίτης κ. Κωνσταντῖνος Κρίνος προσήνεκεν ὑπὲρ τοῦ ταμείου τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» δρ. 50.

Ὡς γνωστοποιεῖ ἡμεῖς ἐν Χίρ ἀντιστατικῆς τοῦ Συλλόγου ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Χίου κ. Κωνσταντῖνος ἐμίτησεν αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ ταμείου τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» φρ. χρ. 20.

Ὁμοίως ὁ ἐκ Κόπρου κ. Μ. Ἱερωνυμίδης προσήνεκε φρ. χρ. 5.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ὁ ἐν Ὁδησσῷ κ. Γ. Α. Κωνσταντῖνος ἐγνωστοποιήσεν ἡμεῖς ὅτι ὑπάρχουσι παρ' αὐτοῦ σώματα τινα ἔτι τοῦ ἐξαντληθέντος συγγράμματος τοῦ κ. Γ. Σαλτσόνη «Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη», τὰ ὅποια παρῆχει πρὸς 5 φρ. ἑκάστον. Ὡστε αἱ ἐκ τοῦ Συλλόγου ζητούντες δύνανται τὰ ἀπευθυνθῆσαι πρὸς τὸν ἀνωτέρω κύριον. Ἰδοὺ ἡ διεύθυνσις του :

Mr G. A. Constantin
Tiras polskaia No 4,
Odessa (Russie)

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΙΜΗΣ

ΠΑΡΑ ΤΑΙΣ ΑΑ. ΥΥ. ΤΟΙΣ ΠΡΟΣΤΑΤΑΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ
ΤΟΥ «ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ».

Ὁ σεβασμιώτατος πρόεδρος τῆς «Ἀναπλάσεως» μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸς παρκαταβὰ ἐνώπιον τῆς Α. Γ. τοῦ ἐπιτίμου προέ-

δρου τοῦ Συλλόγου ἀναδόχου Κωνσταντῖνου ἐνεχείρισεν αὐτοῦ τὸ Βιβλίον Τιμῆς, ἐν ᾧ καλλιτεχνικώτατα ὁ κ. Β. Παλιούρας, μέλος τακτικὸν τοῦ Συλλόγου, ἐνέγραψε τὰ ὀνόματα πάντων τῶν προσενηκέντων οἰκονομήσαντων ὀφεινῶν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου». Ἡ Α. Γ. ἐκφράσας τὴν εὐχαρίστησιν αὐτοῦ ὑπὲρ πάντων τῶν συνδρομάντων τὸ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τε καὶ τῆς ὑψηλότητος αὐτοῦ σφύρου ταμείου ἐκράτησε παρ' ἑαυτοῦ τὸ Βιβλίον τοῦτο τῆς Τιμῆς, ὅπως θέλει παραλαμβάνεσθαι κατ' ἔτος, ὅπως γράφονται αἱ νεώτεραι ὑπὲρ τοῦ ταμείου προσφοραί. Ἡ Α. Σ. ὁ κ. πρόεδρος προσήνεκε καὶ τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντας τόμους τοῦ περιοδικοῦ χρονοδότης ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν Α. Γ. τὴν προστατίδα ἡγεμονίδα τῆς Ἑλλάδος Σοφίαν.

ΑΔΑΠΑΟΓΡΑΦΙΑ

Σεβασμ. κ. Μ. Σόφρον καὶ κ. Ν. Νικόπουλον θερμοῦς ἐνχαριστοῦμεν διὰ τὴν ὑποστήριξιν ἡμῶν πρὸς τὸ δημοσίωμα τοῦ Συλλόγου. — Σεβασμ. κ. Α. Πάτρας ἡλεήσαμεν καὶ ἐλάττωμεν ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει. — κ. Π. Χρ. Γαλιόπουλον συνδρομητικὴν ἐνταφίσαν ἀποδίδεις πρὸς εὐχαρίστησιν ἐκπληρώσαν. — κ. κ. Μ. Β., Γ. Χ., Π. Γ., Χ. Γ. Κ. Γαλιόπουλον καὶ Ν. Α. Βαλκλῆν ἐνταφίσαν πρὸς εὐχαρίστησιν ἐνταφίσαν ἡμῶν — κ. κ. Τερ. Σ. Κ. Λευκαδίτην Μ. Γ. Λευκαδίτην Ν. Β. Σαββάνη Ἀμερικῆς Α. Σ. Ἀλεξανδρινῶν Α. Α. Σόφρον Γ. Σ. Α. Πάτρας Σ. Γ. Ρ. Σοφίαν Γ. Γ. Βασιλειάνην Θ. Γ. Τήνον Γ. Κ. Τησολίαν Η. Η. Κ. Γ. Ἀργίου Ὁρος χορηγία ἐλήφθησαν ἐνχαριστοῦμεν. — κ. κ. Γ. Μ. Θ. Κωνσταντῖνον Χ. Τ. Λάρισσαν Α. Η. Τεργέστην Σ. Α. Β. Μασσαλίαν Σ. Η. Καλλιόπουλον Σ. Η. Α. Πάτραν Σ. Η. Σ. Σόφρον Ἀμερικῆς Σ. Α. Σόφρον Γ. Σ. Χίον Σόν. Ἀμερ. Σόφρον Σ. Χ. Λευκαδίτην Β. Ζ. Μυτιλήνην Γ. Η. Ζ. Ζαχαρίαν Μ. Κ. Σερβοβίαν Β. Γ. Τ. Ἀδελφῶν Β. Α. Α. Ἀνδρεῖ τσαιταν ἐπιστολὰς ἡμῶν ἐλήφθησαν ἀνταποκριθῆσαν ἐνχαριστοῦμεν πᾶσι τοῖς μετὰ ἡμῶν ὑπὲρ τῆς «Ἀναπλάσεως» ἐνταφίσαν. Ἐπιστελλοῦσι ἐξ Ἱωαννίνων ἐνχαριστοῦμεν δημοσιευθεῖται προσεχῶς. — κ. κ. Α. Γ. καὶ Γ. Α. Ω. Μαγνησίαν συνδρομητικὴν ἐνταφίσαν ἐνταφίσαν ἐνταφίσαν διὰ λαμπρῆς ἐνταφίσαν ἡμῶν — κ. κ. Κ. Ν. Σπάρτην Σ. Μ. Βόνιτσαν Φ. Οὐ. Λευκαδίτην Η. Α. Γεργαλιάνους Κοντοβ. Λιβέτσον Α. Τ. Κολλήνην Γ. Η. Κάλυκτον Γ. Η. Νικόπουλον Ἀποδείξεις πρὸς πολλοὺς ἐλήφθησαν ἀνταποκριθῆσαν ἐνχαριστοῦμεν, ἀποτέλεσμα περιεμμένον ὅσον τίς.

Τύποις Α. Κολλαρίαν καὶ Ν. Τριανταφύλλου

— Κάτωθεν τοῦ Ἀμερικῆ. —